דער יוד

DER JUDE

צייטשריפט

פיר אלע יודישע אינטערעסען.

ערשיינט יעדע וואך.

פערלאג: חברת „אחיאסף".

דער פרייז פיר רוססלאנד:
גאנץ יאהרליך —.5 רובל.
האלב יאהרליך —.3 „
פיערטעל יאהרליך 1.50 „
מען קען אויך אויסצאהלען אין 3 ראטען:
ביים אבאנירען — 2 רובל
דען 1טען אפריל — 2 „
דע 1טען אויגוסט — 1 „
איינצעלנע נומערן 15 קאפ.— 30 העללער.
ענדערן די אדרעס קאסט 20 קאָפּ.

אבאנאמענטס פרייז יאֶהרליך:
אֶסטרייך-אונגארן —.12 קראנען
האלביאהריג —.6 „
פירטעליאֶהריג —.3 „
דייטשלאנד —.10 מארק.
ארץ ישראל —.12 פראנק.
אנדערע לענדער —15· „
אמעריקא. ענגלאנד —.10 שילינג

פרייז פון מודעות (אנצייגען):
פיר יעדער קליינע שורה פעטיט 20 העללער ,25 פפעניג, 10 קאפ.

קראקויא, תשרי תרס"ב. | נומער 39. | Krakau, 26 September 1901.

ה. תרס"ב ← וואכען־קאלענדער (לוח) ← 1901

חודש	וואך		שערפיען־סעפטעמבער	נייער ס. סעפט.	אלט. ס. סעפט.
ט"ז	זונטאג	ב' דסוכות		29	16
י"ז	מאנטאג	א' דחוה"מ		30	17
י"ח	דינסטאג	ב' דחוה"מ	*)אָקטאָבער.	1 (*	18
י"ט	מיטוואך	ג' דחוה"מ		2	19
כ'	דאנערש.	ד' דחוה"מ		3	20
כ"א	פרייטאג	הושענא רבא.		4	21
כ"ב	שבת	שמיני עצרת.		5	22

קורצע פערצייכנונגען פון דער יודישער געשיכטע.

טאג	יאהר	
טו	ה. תנ"ח	געשטאָרבען המקובל ר' משה זכות אין מאנטוא.
יז	ה. הרב"ה	„ הגאון ר' שלמה ליב ראפאפירט אין פראָג.
יח	ה. שע"ח	„ הר' משולם פייבש קראקא'ער רב.
יט	ה. הפ"ז	פערברענט עקדה"ש איין אנוס אין ליסאבון.
„	ה תקנ"ח	געשטאָרבען הגאון ר' אליהו ווילנא.
כ	ה. תכ"ד	„ ר' יהושע העשיל, דער רבי פון ש"ך און טורי-זהב.
כא	ה תקס"ד	„ ה"ר דוב טריווש אין ווילנא.
„	ה תרי"ט	„ הגאון ר' מרדכי זאקהיים רב אין פינסק.
כב	ה. ק"ט	שקד-בלבול, אז יודען האבען פערסמ'ט די ברונעס. — פערברענט פיעל יודען אין איטאַליען און שווייץ.

אינהאלט.

א) סוכות. מ. ס.
ב) אַ פערשפיצטער מוה. דער „יוד".
ג) וועגען דעם בילד „אהרן, משה און חור".
ד) פּאָליטישע איבערזיכט. י. ל.
ה) די יודישע וועלט.
ו) אַלגעמיינע וועלט-נייעס.
ז) משה רבנו. געדיכט. ל. יפה.
ה) גאַסען-בילדער. דוד פינסקי.
ט) דריי חופות. א מעשה. י. ל. פרץ.
י) די זומער-פויגעל. ערצעהלונג. בן-עמי.
יא) אויף דער גרויסער וועלט.
יב) ווער זאָל בלאָזען שופר. פעלעטאָן. י. ל. לעווינסקי.
יג) דעם זיידענס סוכה. צווייטעס פעלעטאָן. יהודה שטיינברג.

צו אבאָנירען:

אין קראקא:
Administration „DER JUDE", Krakau, Gertrudy 16.

אין ווארשא:
Verlag „Achiasaf", Warschau, Postkiste Nr 25
mündlich: Twarda 6, Thür 4.

אין לאָנדאָן:
R. Mazin, Bookseller 100 Old Montague Str. London, E.

אין אַמעריקא:
R. Kantorowitz, 4 Rutger Str. New-York

דער „יוד" איז אויך איינגעטראגע' אין דער צייטונגספרייזליסטע דער ק. ק. עסטרייכישען פאָסט אונטער דער נומער: 1920 a Nachtrag VII.

אבאנעמענט אויף „DIE WELT“ !

די פערטרעטונג פיר רוסלאנד אויף דעם ציוניסטען־ארגאן „Die Welt“ האט איבערגענומען חברת אחיאסף וארשא און ביטען זיך צו ווענדען אויף אדרעסע :

Издательство „Ахiасафъ“, Варшава.

Verlag „Achiasaf“, Warschau.

מינדליך : טווארדא נו׳ 6.

נייעם ! ! נייעם . !

ברוכבענדער עלעקטרא־גאלוואנישע היילען גרינדליך נאך קורצען געברויך, ווי עס איז איבערצייגט געווארען, אז נאך 3 מאנאטליכען טראגען, ווירד דער ברוך פאללשטענדיג אויסגעהיילט. פרייז פאן איינער זייטע 6 רובל, צווייזייטיג 10 רובל. בויכבינדען פיר פרויען, עלאסטישע זאקען פיר געשוואלענע פיס, אונד פערשיעדענע אנדערע כירורגישע ארטיקלען — צו בעקומען נור ביים אפטישען־כירורגישען געשעפט אונטער דער פירמא : אלעקסאנדער סענאטארסקא 22 ווארשוי.

אדרעססע :

„АЛЕКСАНДРЪ“

Сенаторская ул. № 22,

Варшава.

דא עס האט זיך געצייגט דאס מען מאכט נאך דיעזע ברוכבענדער ביטען מיר אויפמערקזאם צו זיין אויף די אריגינעלע מ׳ט׳ן סטעמפעל פאן אונזער פירמע

שפיגעל־פאבריק

ל. אידעלזאהן, ווארשא

רימארסקא נו׳ 10

עמפפעהלט זיין גראססעס לאגער פאן פערשיעדענע שפיגעל, שפיגעלגלאס, טרעמאשפיגעל או״וו.

פערקויף ענגרא עט דעטאיל.

וואונדערליך ביליג! א זעלטענער צופאל !

עהדער אנצוקלאפען אויפ׳ן טהיר א וויזיט קארטע איז גלייכער צו בעשטעלען פיר זיך פאר א גאנץ ביליגע פרייז א געגראווירטע מעשענע בלעטעל, מיט נאמען און פאמיליע, פיין געארבעט, און בעדעקט מיט שווארצע עמאליע — די גרייס 17 סאנטים. × 6 סאנט. קאסט איבעראל 3 רו״כ און ביי מיר 1·15 מיט צושטעלען צו הויזע. די פרייזען פון מיינע קאאוטשוק־סטעמפלען זענען אויסער קאנקורענץ: ניקלירטעס שרייב גיצייג מיט א קאאיטשוק סטעמפעל מיט׳ן נאמען און פאמיליע, סטעמפעל אויף ליאק מיט 2 בוכשטאבען, פעדער, בליישטיפט 75 ק. מיט פארטא, אהן פארטא 40 ק., די וואס בעשטעלען 5 שטיק מיט איין מאל צאלען מעהר נישט צו 50 קאפ. מיט פארטא. בעשטעלונגען, געגען האנד־געלד פר. נאכנאמע.

אדרעס: ווארשא רימארסקא 3, וועליקסאהן. — אגענטען ווערדען געזוכט.

פריילינען און דאמען

קענען זיך אויסלערנען גוט שניידען און נייהען אין א קורצע צייט דורך בריעף אין זארגאן, רוסיש אין דייטש. די מעטארע איז די בעסטע און די גרינגסטע. אפילו 12 יעהריגע מעדכען קענען זיך גוט אויסלערנען. ניט זוימט און פרעגט אן ביי :

Варшава, Госпожѣ Бергѣ Найдичъ

Оптическiй и хирургическiй складъ

И. ПИКЪ

Налевки 35, въ Варшавѣ.

עמפפעהלט צו פאבריקס פרייזען ברוכבענדער עלעקטרא־גאלוואנישע וועלכע היילען גרינדליך דעם שווערסטען ברוך, לייבבענדער, בויכבענדער פיר פרויען עלאסטישע זאקען פיר געשוואלענע פיס, ברילען מיט ווענעציאנישע גלעזער וועלכע די אייגענשאפט בעזיצען די אויגען צו שטערקען, אויך פערשיעדענע כירורגישע און אפטישע געגענשטענדע פיר קראנקע, ברוכבענדער ווערדען צוגעפאסט דורך איינען ספעציאליסטען.

כריכות מהודרות

להשלח כרך VII (שביעי) 1901

נמצאו למכר.

מחיר כל כריכה 25 קאפ., עם פארטא 30 קאפ., מחיר כל כרך מכורך מ„השלח״ — 3.40 רו״כ.

Издательство „АХIАСАФЪ“, Варшава.

Verlag „ACHIASAF“, Warschau.

Вышелъ изъ печати :

ЧАРТЕРЪ

историко-сравнительное изслѣдованiе

Г. А. Бѣлковскаго.

Содержанiе. Неясность представленiя о Чартерѣ Евр. колон. Банка и необходимость Историко-Сравн. изслѣдованiя. Опредѣленiе понятiя. История Чартеровъ въ Англiи, Голандiи и Германiи. Превращенiе Общества въ Государство. Чартеръ евр. колон. Банка.

Цѣна 25 коп. съ пересылкой 29 к.

Товарищество „АХIАСАФЪ“, Варшава.

III. Jahrgang. **DER JUDE.** Nr. 39

דער פרייז פיר רוססלאנד:
גאנץ-יאָהרליך —.5 רוביל.
האלב-יאָהרליך —.3 רוביל.
פירטעל-יאָהרליך 1.50 רוביל.
מען קען אויך אויסצאהלען אין 3 ראטען:
ביים אבאנירען — 2 רוביל
דען 1טען אפריל — 2 „
דען 1טען אויגוסט — 1 „

ענדערען די אדרעססע קאסט 20 קאפ.

דער יוד

צייטשריפט
פיר אלע יודישע אינטערעסען.
ערשיינט יעדע וואָך.
פערלאג: חברת „אחיאסף“.

אבאנאמענטס פרייז יאהרליך:
אסטרייך-אונגארן —.12 קראָנען.
האלביאהריג —.6 „
פירטעליאהריג —.3 „
דייטשלאנד —.10 מארק.
ארץ ישראל —.12 פראנק.
אנדערע לענדער —.15 „
אמעריקא, ענגלאנד—.10 שילינג.

פרייז פון מודעות (אנציינען):
פיר יעדע קליינע שורה פעטיט 20 העלער, 25 פפעניג, 10 קאפ.

Erscheint Donnerstag.

Krakau, 26 September 1901. נומר 39. קראָקויא, תשרי תרס"ב.

ווענען חג הסוכות וועט „דער יוד“, Nr. 40 ערשיינען די ערשטע וואָך נאָך יום־טוב.

צו אונזערע געעהרטע אבאנענטען!

מיט דער נומער 39 ענדיגט זיך דאס אבאָנאמענט אויף דעם „יוד“ פיר די וועלכע האבען אויסגעשריעבען די צייטונג נור ביז צום ערשטען אקטאָבער און מיר בעטען זעהר אזוי גוט זיין גלייך ארייננשיקען דאס געלד פיר די ווייטערע צייט כדי מיר זאָלען קענען ווייטער שיקען די בלעטער כסדר.

אין די ווייטערדיגע נומערן וועט זיך דרוקען איין פרישע אַר־בייט פון

ר' מענדעלי מוכר ספרים
מיט דעם נאמען
„ישראליק דער משוגענער“.

דער אבאָנאמענטס־פרייז פון „יוד“.
יעהרליך 5 רו"כ
האלב יעהרליך 3 „
פיערטעל יעהרליך 1.50 „

אדרעסע פיר רוסלאנד:
Издательство Ахiасафъ, Варшава.
Verlag Achiasaf, Warschau.
מינדליך טווארדא נו' 6.

סוכות.

זיבען טאָג זיצען יודען אין סוכה. „ציה זיך ארויס פון דיין שטענ־דיגער וואָהנונג און זיץ אין א צופעליגער וואָהנונג“ אזוי האט מען גע־הייסען יודען וואָהנען יעדעס יאָהר נאָך דעם שניט, ווען מען האט אלע ברויטען פון די פעלדער ארייננעפיהרט אין הויז אריין. מען האט צופעליג אויף דערווייל געמאַכט פאלאטקעס, ביידליך — סוכות און מען האט זיבען טעג אזוי פרעהליך געוואָהנט אין די ביידליך אויף דעם פעלד. קען דען זיין א פרעהליכערער יום טוב, א גליקליכערע צייט פאר ערדאַרבייטער, ווי די צייט נאָך דעם שניט, ווען מען פיהרט אראָב די נייע ברויטען פון די פעלדער. יונג און אלט פרעהען זיך, דער אָרימער און דער רייכער זענען אלע גלייך צופרידען מיט דעם, וואָס גאָט האט זיי געגעבען פון זייערע פעלדער: יעדער פיהלט, אז זיין ארבייט איז ניט געוועזען אומזיסט, יעדער פיהרט זיינע ברויטען פון די פעלדער צו זיך אהיים מיט זיכער־קייט, אז ער האט ברויט אויף א גאַנץ יאָהר.

א טייערער יום טוב, א פרעהליכער יום טוב! מען זיצט זיבען טעג אין די דערווייל אויף גיך צוזאַמענגעשטעלטע ביידליך, עס שמעקען די טייערע ריחות פון די אָבגעשניטענע פעלדער, מען שעפט פרישע גע־זונדע לופט — עס איז יום טוב.

און פון דור דורות אָן, יעדעס יאָהר צום סוף זומער, אויך נאָך דעם שניט, בויען יודען סוכות און מען מאַכט יום טוב, נאָר מען זעהט ניט ביי יודען קיין פעלדער, מען זעהט ניט, אז יודען זאָלען פיהרען ברויטען אהיים און אז די יודישע הייזער זאָלען האבען פון וואָגען צו לעבען א גאַנץ יאָהר.

שניט, תבואות און פעלדער זעהט מען ביי אַנדערע פעלקער און יודען זיצען אין די סוכות...

זייערע סוכות זענען איצט אויך געבויט צופעליג אויף דערווייל, א פאָר דרינגליך, עטליכע דינע ברעטער און א דאָך פון גרינגען סכך, קיין שענע ריחות פון די אָבגעשניטענע פעלדער פיהלט מען ניט, קיין פרישע געזונדע לופט שמעקט ניט. די וואָהנונג אויף דערזווייל—די סוכות שטעהן אין די ענגע ערטער, וואו יודען וואָהנען און פון ענגשאַפט פעהלט לופט. די סוכות זענען אזוי געבויט, אז איין ווינד קען זיי אין גאַנצען צושטערען און צוּוואַרפען.

זיבען טעג צו וואָהנען אין צופעליגע וואָהנונגען, אין וואָהנונגען אויף דערווייל איז נאָך ניט אזוי שווער; ביטער איז, וואס יודען וואָהנען א גאַנץ יאָהר אין סוכות, אין ביידליך און אין פאלאטקעס... די יודישע הייזער, די יודישע וואָהנונגען, „די היים“, „דאָס ווינקעל“ ווי מען רופט עס אָן, איז ביי יודען צופעליג, אויף דערווייל. כל זמן עס איז שטיל

רוהיג, שטעהען זיי נאָך, האַלטען זיך נאָך די יודישע סוכות, נאָר ווי באַלד עס מאַכט זיך וואָס עס איז פאַר אַ ווינטיל אָדער אַ חמאַרע מיט אַ רעגען, ווערען יודישע הייזער צושטערט און צוואָרפען. אויס היים! אויס איין אייגען ווינקעלע! מע ווערט נע־ונד׳ניקעס, און דער ווינד צוואָרפט און צוטראָגט דאָס יודישע הויז, די יודישע פאַמיליע אויף פערשיעדענע ערטער.

די יודישע פרנסות און זייער מיטעל צום לעבען זענען געגרינדעט אויף, ווי אימשטיינסגעזאָגט, צוויי דרינגליך מיט עטליכע דינע ברעטליך — אַ סוכה.

וויפיעל מאָל זעהען מיר אַ יודישען בעל הבית, וואָס פיהרט, דאַכט זיך, אַ פיין הויז, האַלט שען אויס זיין פאַמיליע, ערציעהט לייטיש זיינע קינדער, און פלוצים זעהען מיר, ווען עס מאַכט זיך נור אַ געוועהנליך אומגליק, ווי אַ שרפה, אַ קראַנקהייט ווי עס איז שוין אויס הויז, אויס פאַמיליע, דער דלות האַפט זיך באַלד אַריין, און דאָס יודישע הויז, די יודישע פאַמיליע ווערט צוואָרפען אויף שטיק שטיקליך. ניטאָ מעהר דער יודישער בעל־הבית, ניטאָ די יודישע פאַמיליע, די נויט האָט זיי צוואָרפען אויף פערשיעדענע ערטער און לענדער, איינער ווייס ניט פון צווייטען. פאַר קלענערע יודישע בעלי בתים׳ליך איז גענוג דאָס קלענסטע אומגליק. עפּיס וואָס קומט פאַר אין לעבען, איז שוין פון זייער בעל־בתישקייט קיין זכר נישט דאָ.

אָט די אַלע יודישע קרעמליך, געוועלבליך און קראָמען, מיט וועלכע דאָס מעהר יודען פערנעהמען זיך און פון וועלכע זיי ציהען פאַר זייערע פאַמיליען ברויט, זענען דען פעסטער פון די סוכות? דאָס ערשטע ווינדטעלע מאַכט פון זיי אַ תל. אויס בעלי בתים, אויס קרעמער, נייע קַבְּצָנִים, נייע נע־ונד׳ניקעס.

היינט ווען עס טרעפען זיך חס ושלום די גרויסע בעקאַנטע ווינדטען, ווי אין די לעצטע יאָהרען אין רומעניען, — וואָס ווערט דאַן פון די יודישע הייזער פון די יודישע סוכות!

אַ פערגנוגען איז זיעבען טעג צו זיצען אין אַ סוכה, אַ גרויס פערגנוגען איז זומער צו וואָהנען אין אַ זומערוואָהנונג, נאָר שלעכט און ביטער איז צו זיצען אין אַ סוכה אַ גאַנץ יאָהר אין אין אַ זומערוואָהנונג וואָהנען ווינטער...

״וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וַאֲמָתֶךָ״ דו און דיין גאַנצע פאַמיליע זאָלען זיך פרעהען אין די זיבען טעג יום טוב, ״כִּי יְבָרֶכְךָ אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל תְּבוּאָתְךָ וּבְכֹל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ״, גאָט וועט דיך בענשען מיט פרנסה און אין אַלעם וואָס דו וועסט טהון.

מיר דאַרפען טהון, אַ סך טהון, אַז די לאַגע פון יודישען פאָלק זאָל זיך פערבעסערען, אַז דער פונדאַמענט פון יודישע פרנסות זאָל זיין שטאַרקער און פעסטער, אַז דאָס ערשטע קלענסטע ווינטיל זאָל ניט קענען אַזוי גיך צושטערען יודישע הייזער. ווען עס טרעפט חס ושלום אין אַ יודיש הויז איין אומגליק, דאַרפען מיר באַלד העלפען און זוכען מיטלען ווי דאָס יודישע הויז צו דערהאַלטען, עס זאָל אין גאַנצען ניט צושטערט ווערען, כדי עס זאָלען קיין נייע אָרימע לייט און נע־ונד׳ניקעס ביי אונז ניט צוקומען.

יודען זענען געוואָהנט צו העלפען נור דעם, וואָס שטרעקט אויס די האַנד. נאָר מיט אַזאַ הילף קען מען ווינציג העלפען. וויכטיג איז צו העלפען דעם, וואָס קען ניט אויסשטרעקען די האַנד, — דעם, וואָס קען דורך באַלדיגע הילף בלייבען שטעהן אויף די פיס און זיך דערנאָך אַליין העלפען.

פעליעטאָן.

ווער זאָל שופר בלאָזען?

חסידים דערצעהלען אַ שרעקליכע מעשה.

אמאָל האָט דער רבי זכרונו־לברכה, געבלאָזען שופר. דער רבי זכרונו לברכה איז געווען אַ אויסגעצייכענטער „בעל־תוקע״. זיינע ״תקיעות״ האָבען געשס׳ט אויף גאַנץ ״וואָהלין״ און אפשר נאָך ווייטער, אום צו העֶרען זיינע ״תקיעות״ פלעגען זיך צוזאַמענפאָהרען חסידים פון דער גאַנצער וועלט, אפילו פון דער ליטא. מען דאַרף אַליין פערשטעהן, אַז דער ״רבי״ האָט זיך מסתמא נוט מכין געווען צום שופר בלאָזען, מיט תפילות, מיט מקוואות, מיט יהי־רצון׳ס, מיט ״זוהר״ אַזוי וואָס בעסער קען שוין ניט זיין; דער ״שופר״ איז אויך געווען אַ אויסגעצייכענטער, דעם רבין׳ס אַלטער שופר, אויף וועלכען ״ער״ זכרונו־לברכה, האָט געבלאָזען כל־ימיו, דערצו האָט מען איהם, דעם שופר ניט דעם רב, געווייקט אין עסיג דריי טעג פאַר ראש השנה. בקיצור, אַלעס איז געווען אין בעסטער אָרדנונג.

ויהי היום, און עס איז געווען דער ערשטער טאָג, ראש השנה, דעם ״רבין׳ס״ מנין, איז געווען פול און פול, די גאַנצע שטאָדט מיט אַלע, פרעמדע אורחים. האָבען זיך צוזאַמענגעקליבען צום רבין׳ס ״מנין״, די גאַנצע גאַס ארום איז געווען בעלאַגערט מיט מענשען, ווייבער מיט קינדער, מען וואַרט אויף תקיעות. דער עולם האָט שוין לאַנג אָבגעזאָגט למנצח... דער בעל תוקע האָט אויסגערופען אין דער שטיל: תקיעה! דער רבי האָט גענומען דעם שופר צום מויל... ער בלאָזט... ער בלאָזט, אָבער... ניט פון אָרט. דער שופר אַזוי ווי ער איז פערשטאָפּט געוואָרען, אַזוי ווי אויס שופר... דער שטן, האָט זיך אָנגענומען אַלע זיינע כחות, און האָט זיי אַריינגעלעגט אין רבין׳ס שופר... נאָך אַמאָל האָט דער רבי געפּריוווט... אַ צווייטעס מאָל, אַ דריטעס מאָל... עס העלפט ניט. אַ פחד, אַ ציטערניש, איז אָנגעפאַלען אויפ׳ן עולם, יעדער קלערט׳ וואָס וועט דאָ זיין, וואָס פאַר אַ יאָהר קען דאָ זיין חלילה נאָך אַזוינע תקיעות. און וואָס קען דאָ דערפון אַרויסקומען...

דער רבי, דערצעהלען די חסידים ווייטער, האָט געוואַרט אַ ווײַלע, און דערנאָך האָט ער מיט כעס, אַוואָרף געטהון דעם שופר אויפ׳ן שולחן, און האָט מיט גרויס התלהבות געזאָגט: רבונו של עולם, אַז דיר איז ניט ניחא דאָס איך זאָל שופר בלאָזען, טאָ לאָז ושע איוואַן (דעם רבין׳ס קוטשער) בלאָזען!

און מעהר דערצעהלט מען ניט... דערמיט ענדיגט זיך די מעשה.

און אַלע ראש השנה קומט מיר די נעשיכטע אַרויף אויפ׳ן זינען. און איך קלער ביי זיך, רבונו של עולם פאַר וואָס איז דאָס אַזוינס, אַז ווען מיר קלויבען זיך נאָר צוזאַמען שופר בלאָזען, קומט באַלד דער שטן צווישען אונז, לאָזט ניט בלאָזען. און עס ענדיגט זיך דערמיט, דאָס ניט מיר... נאָר איוואַן, בלאָזט פאַר אונז שופר...

און ער בלאָזט, געוועהנטליך ווי איוואַן דאַרף בלאָזען... ווי איוואַן קען בלאָזען... מיט אַ־דערע, נאָר אַנדערע יהי רצון׳ס... מיט אַנדערע פסוקים. דער שטן אנטלויפט פאַר איהם, און עס ווערט אַלעס רעכט... ביי אונז אָבער איז באַלד דער שטן אין מיטען...

ער האָט אויף אונז אַ גרויסע שליטה, ער איז צו פיעל אַ בן־בית ביי אונז. ניט נור אים ראש השנה, אויך אַלע ימים טובים, פסח, שבועות, סוכות, און אפילו אין געוועהנטליכע שבתים! און אַלע טאָג איז ער דאָ צווישען אונז, ער שפרינגט אַרום, דער שענער בחור, אין אַלע אונזערע בתי מדרשים, אין אַלע שוהלען, וואו אַ חברה, וואו צוויי יודען—איז ער אַ דריטער, און מאַכט אָן מישענישען, מחלוקת׳ן און מסירות... ער בעוויזט זיך אין אַלערליי פאָרמען, דאָס ווי אַ פרומער, אַ כשר׳ער יוד נעמט ער זיך אָן

וועגען דעם אלעמען דארף מען טראכטען טאקי איצטער, ווייל באלד נאך דעם יום טוב סוכות הויבט זיך אן א לאנגער ווינטער, ווען אין פיעל יודישע הייזער בלאזט דער ווינד ווי אין די סוכות.

דאן ווען מיר וועלען טראכטען אז אונזערע ארימע ברידער זאלען א גאנץ יאהר וואהנען אין הייזער און האבען תבואות אויף א גאנץ יאהר, דענסטמאל קענען מיר יעדעס יאהר מיט פערגניגען זיצען זיבען טעג אין סוכה און זיך אויך פרעהען מיט דעם פרעהליכען יום טוב, ווען ניט ווי א מאל אונזערע עלטערן נאך דעם שניט, נאר דאך וועלען מיר וויסען, אז עס איז ביי אונז יום טוב.

מ. ס.

א פערשפיצטער מח.

אין „יוד“ נר׳ 30 איז גערדרוקט איין ארטיקעל מיט דעם נאמען „ליטעראטור און לעבען“. ה׳ ווארטסמאן — דער שרייבער פון דעם ארטיקעל — בעווייזט, דאס ביי אלע פעלקער אין דער וועלט איז דאס לעבען צוזאמענגעקניפט מיט דער ליטעראטור, ביידע זענען אבהענגיג איינע פון די אנדערע און ביידע ווירקען איינע אויף די אנדערע. דעריבער אז מיר ווילען דאס יודישע פאלק זאל אויפלעבען, מוזען מיר זעהן די ליטעראטור זאל פערבעסערט ווערען, ווייל זי, די ליטעראטור, איז איינע פון די וויכטיגסטע מיטלען צו ווירקען אויפ׳ן פאלק. און ווייל דאס רוב פון אונזער פאלק פערשטעהט נור אויף פראסט זשארגאן, דערום דארף מען זיך סטארען צו פערבעסערן און פערפיינערען די זשארנאנישע ליטעראטור — ניט קארמענען דעם עולם מיט פוילע וויצען פון למח און צמח — און זיך בענוצען מיט איהר, כדי צו ענטוויקלען אין אונזער פאלק בעסערע זיטען און שענערע געפיהלען, אויפמונטערן אין איהם דעם נאציאנאלען שטאלץ און אזוי ביסליכווייז ברייננען איהם דורך די זשארגאן־שפראך דערצו, אז העברעאיש זאל ווערען זיין פאלקסשפראך. אלע אמת׳ע פאלקספריינד — זאגט ה׳ ווארטסמאן — דארפען דערצו מיטהעלפען און מיטווירקען, כדי דעם הייליגען צוועק צו דערגרייכען, און די איינינע העבראאישע שרייבער, וואס זאגען, אז זיי שעמען זיך מיט׳ן זשארגאן, זענען אומגערעכט, ווייל דאס רוב פאלק פערשטעהט נאך פארלייפיג דאך קיין אנדער שפראך אויסער דעם זשארגאן.

דוכט זיך גאנץ איינפאכע און קלאהרע ווערטער, וואס יעדער יוד, וועלכער זאגט פיעל וועניג פאר די אויפלעבונג פון יודישען פאלק, מעג זיך אונטערשרייבען אונטער זיי מיט ביידע הענד.

אבער נישט אלץ וואס איז קלאהר און איינפאך פאר אלע מענשען און אלע יודען איז דייטליך און קלאהר פאר אזוי א פערשפיצטען מח ווי ביי דעם „רויטען יודיל“ (א מין פערשטעלטער) פון „המליץ“. ער האט מיט זיין שפיטציגען מח געמאכט א טיפען פשט׳ל און גערדרונגען פון דעם ארטיקעל 3 זאכען: **ערשטענס**, אזוי ווי ווארטסמאן זאגט אז אלע פאלקספריינד דארפען צוהעלפען דער זשארגאן־ליטעראטור — איז דאך דערפון גערדונגען, אז די העברעאישע שרייבער, וואס שרייבען נישט קיין זשארגאן, זענען „שונאי ישראל“; **צווייטענס**, אזוי ווי די רעדאקציע פון „יוד“ האט גערדרוקט אזא ארטיקעל פון אנהויב בלאט — איז דערפון גערדונגען, אז די גאנצע רעדאקציע פון „יוד“ רעכענט אלע העברעאישע שרייבער פאר „שונאי ישראל“, און **דריטענס**, אזוי ווי דעם „יוד“ גיט הערוים חברת „אחיאסף“ — איז דערפון א בעווייז, אז גאנץ חברת „אחיאסף“ איז מוציא לעז אויף אלע העברעאישע שרייבער און וויל אונטערברייננען די העברעאישע ליטעראטור.

נאטם קריוודא, דאס ווי א היינטמאדישער, א בעל־טובה, א קהל מענש... א רב, א ראבינער... ווי נאך דער צייט נאך. איבערהויפט אבער קומט ער צום שופר בלאזען... און קיין מאל איז ער נאך אזוי שטארק ניט געוועזן. קיין מאל האט ער ניט בעוויזען אזוי פיעל קראפט, ווי אין די לעצטע יאהרען... צייט מיר האבען אנגעהויבען צו רעדען וועגען "שופר בלאזען"... און וואס מיר רעדען אלץ מעהרער וועגען דעם, ווערט ער אלץ שטארקער, און שטארקער, און זוכט אלערליי מיטלען צו מבלבל זיין אונזערע תקיעות... זעהענדיג דאס אלץ, ווערט שווער אויפ׳ן הארצען, און איך טראכט ביי זיך... רבונו של עולם, וואס וועט מיט אונז זיין... צי דען וועלען מיר טאקי ניט קענען אליין בלאזען שופר — און ווארטען איצט, ביז וואנען אנדערע וועלען פאר אונז שופר בלאזען?

ליידער צו דעם גייט עס. מען לאזט אונז ניט שופר בלאזען. שוין צייט עטליכע יאהר, זינגט מיר "בלאזען אין שופר", דוכט זיך, מען האט שוין געקענט דערהערען אין אלע ווינקעליך, וואו נאר יודען זענען פארהאן... נאר מעשה שטן, און דאס פאלק הערט ניט. דאס פאלק א פנים, ווארט איוואן זאל בלאזען!

און דאך, איז דער אלטער רבי, א ליכטיגען גן עדן זאל ער האבען, נעוויען אומגערעכט. דעם "שופר" ארויסלאזען פון מויל, אוועקווארפען, האט ער ניט גערארפט, ניט געטארט... ווי לאנג ס׳איז מעגליך, דארף מען האלטען דעם שופר אין מויל און בלאזען. אפשר, וועט פארט א מאל דאס פאלק דערהערען... אמת דער שטן איז שטארק... אבער, דער ציוניסטישער רעיון, גלויבען מיר, איז נאך שטארקער...

די נייע נוטע יודען אונזערע איצטער, גלויב, איך, וועלען עס ניט טהון, ווי שווער ס׳איז זיי צו בלאזען שופר צו א טויב־שטומען פאלק, ווי שטארק ס׳איז ניט דער שטן מקטרג, דאך וועלען זיי דעם שופר פון מויל ניט ארויסלאזען, זיי וועלען איהם ניט אוועקווארפען... און נאך מיט מעהרער קראפט, מיט גרעסערע טנערניע ווי ביי די פריהערדיגע יאהרען וועלען זיי שופר בלאזען, אפשר, וועט פארט דאס פאלק דערהערען...

לאמיר גלויבען, לאמיר האפען...

א. ל. לעווינסקי.

דעם זיידענס סוכה.

אז דער שול־חזן האט מוצאי־יום־כפור אויסגעבלאזען די לעצטע תקיעה, און דער עולם האט געחאפט און געשלונגען דעם אנגעווארפענעם מעריב — דעמאלס פלעגט זיך מיין זיידע ע״ה ערשט אויפ׳ס ניי אוועקזעצען אין סאמע מזרח, און גערולדיג, ניט איילענדיג פלעגט ער א זיפץ טהון צום הימעל. דאס האט געהייסען, גלייך ער וואלט זאגען: „אט זעהסטו, רבונו של עולם! איך אייל זיך ניט, פערקעהרט, אפשר ווילסטו נאך א תענית פון איצט אן, בין איך מצדי גרייט“! און מיט פעראכטונג פלעגט ער א קוק טהון אויפ׳ן עולם: „רעבתנים! מנושמ׳ע פרעסערס! פלעגט ער א ברום טהון אויף זייער חשבון: דער רוח חאפט זיי נאך דער אכילה!“

און אבגעדאווענט מעריב בנעימות׳דיג, געצוויגען דעם „אחד“ לויט שעור, געשטאנען די שמונה עשרה אביסיל מעהר נאך פונ׳ם שעור, פלעגט ער מיט געמאסטענע טריט ארויסגעהען פון קלויז און — גליקליך איז ער געוועזן, אז ער האט געטראפען א לויטערען הימעל מיט א אויסגעשטשערבעטער נאר ריינער לבנה! דאס איז געוועזן ווי א משכון געגומען ביים רבונו של עולם אויף א גוט יאהר...

און אך וואס פאר רקודים ער פלעגט מאכען קעגען דער לבנה! ממש ער וויל דערלאנגען! אראבחאפען! פערחאפען אין זיינע הענד אריין... און אריינקומענדיג צו זיך אין שטוב, פלעגט ער אויף דער שוועל א ווייל פערבלייבען און אויסשרייען איבער׳ן גאנצען הויז: „א גוטען חודש, א גוטע וואך, א גוט יאהר אויף כלל ישראל און אויף אייך אלע“! —

ובכן, שטעלט אן דער „רויטער יודיל" א וויינענדיג פנים און שרייט: קאראול! אחב"י האט רחמנות, „אחיאסף" וויל אונטערברייננען העברעאיש! גוואלד, יודען ראטעוועט!

אט וואס א שפיטצינגער מח קען אויפטהון!

און וואו דרוקט מען אזעלכע שפיטצליך?

כְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע אין „המליץ", דארט איז דער ארט פאר אזעלכע אנטיקליך!

שרייט ניט אזוי ר' רויטער יודיל! בערוהיגט אייך אויך איהר הערר רעדאקטאר פון „המליץ"!

נישט „אחיאסף", נישט דער „יוד" און נישט ווארטסמאנס ארטיקעל בעליידיגען די העברעאישע ליטעראטור, נאר ליידער די העברעאישע ציטונג „המליץ" אליין. די שטענדיגע פלאפלעריי, די שטענדיגע בלבולים, די שטענדיגע זלזולים, די בטלנות, די מאנעווערס פון בעל דרש'ערס, די געלטליכע אינטערעסען, וואס מען שפירט פון יעדער שורה אין די לעצטע עטליכע הדשים — דאס בעליידיגט די העברעאישע ליטעראטור און דאס געפיהל פון יעדען איידעלען מענשען צווישען יודען.

אויב איהר זארגט ווירקליך פאר דעם קיום און דעם כבוד פון אונזער העברעאישער ליטעראטור, איז די ערשטע עצה הָסֵר כַּעַס מִלִּבְּךָ. זענט נישט אזוי בייז און אויפגערעגט אויף די אלע, וואס בעשעפטיגען זיך מיט ציטונגען און דרוקזאכען, שאפט אב די זידלעריי און שטעכלעריי, דען זידלעריי און שטעכלעריי הייסען נישט קריטיק, בשום אופן נישט. מיט איין ווארט זארגט בעסער, עס זאל ביי אייך זיין א כתיבה טובה, וועט ממילא אויך זיין א חתימה טובה, ווי עס ווינשט פון הארצען אייך און אלע יודען א אמת'ער פריינד, נישט קיין פערשטעלטער, נאר פשוט

דער „יוד".

וועגען דעם בילד „אהרן משה און חור".

אין המליץ נו' 195 האט איינער די חוצפה צו זאגען, אז דאס בילד „אהרן משה און חור", וואס מיר האבען נעגעבען אונזערע לעזער אלם ביילאגע צום „יוד" נו' 21, איז נישט יודישליך און האט א פנים פון קאטהאלישע היילינע. מיר בעדוירען הערצליך די גרויסע אונוויסענהייט פון יענעם קעננער פון קונסט. דאס בילד איז א קאפיע פון דעם בעוואוסטען סקולפטור־בילד „מאזעסגרופפע", וואס האט געמאכט דער בעריהמטער כריסטיאן רויך, און דאס ארגינאל געפינט זיך אין פאלאץ פון קייזער פריעדריך אין פאטסדאם. ווי ווייט דאס בילד איז יודישליך, איז גענוג ווען מיר בעמערקען, אז עס זענען דאריבער אויך שוין פיעל ארטיקלען געשריבען געווארען, אום צו בעווייזען, ווי ווייט דער קינסטלער האט זיך געהאלטען אן די יודישע מסורה.

פאליטישע איבערזיכט.

מאק־קינליים טויט. — מאק־קינליים לעבען. — דער נייער פרעזידענט. — דער רוסישער קייזער אין דייטשלאנד. — א בקשה צו דער האגער פרידענסקאמיסיאן.

דער פחד פון אמעריקא און אייראפא איבער מאק־קינליים לעבען איז געוועזען ניט אומזיסט. פון דער איבערגעבליבענער קויל איז אריינגעטרעטען א אנצינדונג און דער פרעזידענט איז דעם 14־טען סעפטעמבער 2 אזייגער פאר טאג געשטארבען. די ידיעה וועגען זיין טויט האט אנגעמאכט א גרויסען רעש אין אמעריקא און ארויסגערופען א אמת'ן געפיהל פון טרויער אין גאנץ אייראפא. די איינוואהנער פון בופאלא, וואו עס איז בענאנגען געווארען דאס שרעקליכע פערברעכען, האבען זיך

און יעדען פלעגט זיך אויסווייזען, אז ער ווינשט ניט — נאר ער זאגט צו, ער איז מבטיח אויף זיכער...

און די באבע פלעגט ענפערן, ווי אויף צו לְהַכְעִיס, צוריק צו וועגס און מיט א שטיקל שנוי: „א גוטע וואך, א גוט יאהר, א גוטען תָּמִיד אויף אונז אלע און אויף כלל ישראל"!

צי האט זי איהם געוואלט געבען א אנצוהערעניש, אז באלד די וואכען זענען גוט, איז שוין דאס יאהר ממילא ניט שלעכט?!...

„און אז פריהער דארף יעדען פ'ן אונז גוט זיין — וועט שוין דעם כלל ישראל ממילא ניט שלעכט זיין?!"

נאר אין איהר ענפער האט זיך געהערט א ציטער, איין אבגעריסענער שטיק קרעכץ פון ביי טאג, א אונזיכערהייט...

און נאך בראנפען מיט לעקיך מיט א גלעזיל ווארים'ס, האט דער זיידע ארומגענומען דאס הויזגעזינט מ'ט איין בליק, און האט קיינעם פון אונז ניט פערלארען. ס'איז געוועזען א בליק פון א גבור אז ער קעהרט זיך אום פון מלחמה מיט נצחון... יעדען בעזונדער פלעגט ער אויספרעגען, ווי דער תענית איז איהם צוגעגאנגען; דעמאלס פלעגען מיר זיך אלע מיט אמאל צולאזען מיט ערקלערונגען: איינער האט געזאגט, אז עסען האט זיך איהם אפילו ניט געחלומ'ט, נור קאפ וועהטאג האט ער אביס'ל געליטען; דער צווייטער האט זיך בעקלאגט אויף דארשט, טהייל האבען זיך גענומען בעמאלען ווי דער קאפ האט זיך זיי פערדרעהט פון די שטארקע טראפענס, מיט וועלכע דער זיידע האט יעדען פון אונז פערזארגט — נאר די באבע פאלט אריין אין מיטען און רייסט איבער דעם שמועס: גענוג, גענוג פלוידערן! נאך א תענית דארף מען ניט רעדען! ניטא קיין כח! נעמט עסט בעסער! נאר האט אין זינען: חאפט זיך ניט צו!"

און ביים רייך געדעקטען טיש, מיט יום־טוב'דיגע מאכלים, צווישען פרעהליכע קינדער מיט אייניקליך — איז אין מיין זיידען ניט געוועזען צו דערקענען דעם ערשט ניט לאנג איינגעהויקערטען, צובראכענעם, פערצווייפעלטען יודען, וואס ווייס, אז זיין לעבען און זיין גאנץ הויזגעזינט הייגנט נאך אויף איין מינוט... איין רגע... און שרייט פינ'ם הארץ ארויס: „שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם פְּתַח... עֲבוּר כִּי פָנָה יוֹם!"

און באלד נאך איבערחאפען דעם תענית, אז די באבע האט אויסגעשריען, אז מעהר גיט זי ניט קיין עסען ביז אין צוויי שָׁעָה אַרוּם, ווייל נאך א תענית טאר מען גיט עסען א סך — האט דער זיידע זיך אויפגעהויבען אין זיין גאנצער הויך, צוריק זיך ארומגענארטעלט, אנגעשטעקט די פאלעם אין נארטיל, געהייסען זיך דערלאנגען א אייזערנע לאפאטע, און פלעגט מיך נעמען פאר'ן אויער — וואס איז תמיד געוועזען א סימן מוּבְהָק אז ער איז שטארק אויפגעלעגט: „וועסט מיר העלפען?" פרעגט ער מיך, דאכט זיך, ערנסט.

„יא!" פלעג איך אויסשרייען, און בין שוין געוועזען פארויס פאר איהם אין דרויסען.

און דער זיידע פלעגט זיך נעמען קלויבען איין ארט, מעסטען די וועגד, קוקען צום שפיץ בוים, וואס איז איינער אליין געשטאנען, ווי א פרעמדער אויפ'ן הויף; אבשאצען ווי ווייט זיין שאטען גרייכט, דערביי פלעגט מען די באבע אויך ארויסרופען אויף איין עצה; עס פלעגט ווערען א שפארעכט'ס: די באבע האט געוואלט, מע זאל בויען די סוכה וואס נעהנטער צו דער קיך, די יוך זאל ניט, קיהלען, טראגענדיג אין סוכה אריין; דער זיידע פלעגט וועלען וואס ווייטער פונ'ם בוים, דער שאטען זאל ניט גרייכען. דער סוף איז געבליבען — מ'האט געמאכט די סוכה אויף דעמזעלבען פלאטץ, וואו זי איז פאריאהרען און אלע יאהר געשטאנען.

אין.. שא! דער זיידע נעמט זיך צו דער ארבייט!... אבגעצייכענט א פיערעקי'ג שטיק פלאטץ, פלעגט מען מיך שטעלען פאר א סימן אויף דעם ארט, וואו עס דארף געגראבען ווערען איין גרוב, מיין קליין ברודעריל—

פערזאמעלט ביי דער טורמע, אין וועלכער עס זיצט דער פערברעכער, דער אנארכיסט טשאלגאס, כדי איהם ארויסצורייסען פון דער פאליציי און איהם צוצורייסען אויף שטיקער. 2 פולקען סאלדאטען האט מען געדארפט האבען, כדי איינצוהאלטען דאס פאלק, וואס האט זיך נעוואלט נוקם זיין פאר דעם טויט פון דעם געליעבטען פרעזידענטען. אלע אייראפעאישע מלכים האבען געשיקט דעפעשען מיט דעם אויסדרוק פון זייער טרויער, אלע צייטונגען בעוויינען דעם טויט פון א מענשען, וואס איז געפאלען פאר א קרבן פון ווילדע מענשענפיינדליכע תורות.

דער פערשטארבענער מאק־קינליי איז געבארען אין יאהר 1844. די העכסטע שטעל, וועלכע ער האט דערגרייכט אין אמעריקא, האט ער צו פערדאנקען נור זיך אליין: זיינע פעהיגקייטען און זיין פעסטען אייזערנעם כאראקטער. ער שטאמט פון א ארימע פאמיליע און פון זיין פריהער יוגענד אן האט ער שוין אליין געמוזט זוכען צו פערדינען. זעענדיג 17 יאהר אלט, איז ער אריינגעטרעטען אין מיליטערדיענסט. איבער 4 יאהר ארום איז ער שוין געוועזען מאיאר. אין די מלחמות אין וועלכע ער האט טהייל גענומען, איז ער אלע מאל דער ערשטער געוועזען. „די נאכט איז פאר איהם, זאגט זיין לעבענסבעשרייבער קיינמאל ניט צו פינסטער געוועזען און דאס וועטער איז איהם קיינמאל ניט צו קאלט געוועזען".

נאך דער מלחמה איז מאק־קינליי אנגעקומען אין אוניווערזיטעט. ער איז געווארען איין אדוואקאט און האט זיך בעזעצט אין א קליין שטעדטיל. אין יאהר 1870 האט מאק־קינליי חתונה געהאט מיט א ארימער לעהרערין. איבער 7 יאהר ארום איז ער צום ערשטען מאל אויסגעקליבען געווארען פאר א דעפוטאט פון דעם אמעריקאנישען פארלאמענט און דא הויבט זיך אן זיין פאליטישעס לעבען. מאק־קינליי האט גיך אנגעהויבען צו שפיעלען א ראלע אין דער רעפובליקאנישער פארטיי, וועלכע איז ארויסגעטרעטען מיט דער פאהן: אמעריקא פאר אמעריקאנער. מאק־קינליי איז אין דער האנדעלספאליטיק געווען פאר הויכע אבצאהלונגען אויף אייראפעאישע סחורות, כדי ניט צו דערלאזען די פערברייטונג פון אייראפעאישע פראדוקטען אין אמעריקא. אין דער פאליטיק איז מאק־קינליי שטענדיג געשטאנען שטאהל און אייזען פאר די שטה, אז אייראפא טאר זיך ניט מישען אין די פראגען פון די אמעריקאנישע מלוכות. אין 1896־סטען יאהר איז מאק־קינליי צום ערשטען מאל אויסגעקליבען געווארען פאר א פרעזידענט פון די פעראייניגטע שטאטען. אלס פרעזידענט האט ער זיך געשטעלט צום צוועק, צו מאכען פון די פעראייניגטע שטאטען, וואס זענען שטענדיג געווען נור א האנדעלסלאנד, א שטארקע מלוכה מיט א גרויסען היל און פלאט. אונטערשטיצט פון דער רעפובליקאנישער פארטיי, האט ער אנגעהויבען די מלחמה מיט שפאניען, נאך וועלכער עס איז אויסגעברייט געווארען די הערשאפט פון אמעריקא אויך איבער אנדערע לענדער (קובא, פארטא־ריקא, פיליפינען). אונטער איהם האט אמעריקא אויך אנגעהויבען מיטצורעדען אין די פראגען פון אייראפעאישער פאליטיק און אין דער מלחמה מיט חינא איז שוין דער אמעריקאנישער חיל געשטאנען גלייך מיט די חיילות פון די אנדערע מלוכות.

אזא פאליטיק פילט אן די הערצער פון די פראקטישע אמעריקאנער מיט שטאלץ און מיט שמחה, און אין דעם פערגאנגענעם יאהר איז מאק־קינליי צום צווייטען מאל אויסגעקליבען געווארען פאר א פרעזידענט מיט א גרויסער מעהרהייט פון דעות. מאק־קינליי איז ניט געוועזען קיין גרויסער רעדנער, אבער זיינע רעדען זענען געוועזען קלאר און קרעפטיג. ער האט געהאט א קרעפטיגע שטימע און האט אפט אויך גערעדט

אויף א צווייטען ארט; מיין שוועסטעריל — אויפ'ן דריטען, איך האב געוואוסט, אז זיי שטעלט מען דארט נור, כדי זיי זאלען ניט איבערשלאגען דעם ויידען די ארבייט. נאר אויף זיך האב איך געגלויבט, אז איך בין נייטהיג אויף מיין ארט: ווען איך זאל אויף איין רגע חס־ושלום אוועקגעהן פונ'ם ארט, וואלט די סוכה ארוים קרום... אויף מיר שטעהט עס אין גאנצען, חאטש וואס איך לעג קיין תפילין ניט... און מיין ויידע האט געשעפטשעט עפים א לשם־יחוד און — אריינגעגראבען די אייזערנע לאפאטע וואס טיעפער אין דער ערד...

מען האט דעמאלם ניט דערקאנט אין איהם א יוד, וואס קאן א גאנצען טאג שטעהן אין קלויז אהן ארבייט, נור מאכען און מאכען מיט די ליפען... חאטש שטעלט איהם אוועק איין אייזענבאהן גראבען!...

דערפאר אבער ביים ארויסנעמען די לאפאטע, פלעגט שוין שווער צוגעהען, אראב געהט'ס גרינגער... ביי דער צווייטער גרוב פלעגט ער שוין צושוויצען, און די באבע פלעגט איהם איהר גראבען שאיל ארויסטראגען, ער זאל זיך ניט צוקיהלען. ביים דריטען פלעגען מיר שוין אלע העלפען. די פיערטע גרוב פלעגט שוין פעדקא דער סטאראוש מאכען פאר א טרונק בראנפען, פערשטעהט זיך - „גע'מים'טען".

„אבי די גריבער זענען דא, טרייסט זיך דער ויידע, ס'איבעריגע וועט שוין מארגען פעדקא דערמאכען פאר א גילדען".

און דאמאלס האבען מיר זיך אלע אומגעקעהרט אין שטוב אריין.

איטליכער האט געסאפעט, געווישט דעם שוויים פון שטערן... די באבע פלעגט אונז ארומקוקען פערזארגט, פערוויקעלט די העלזליך, געריבען דעם ויידען פון נעבען טיהר און פענסטער, ער זאל חס־ושלום ניט חאפען א לופט; און עס פלעגט זיך אנהויבען איין אלטער וכוח:

„נו, דארף איך דאס האבען?! פלעגט זי אזוי אלע יאהר טענה'ן: ניט גלייכער דען א געבויטע סוכה?! איינמאל אויף תמיד! פערשפארען אלע מעשות! קלאפען, בויען, גראבען — ס'איז דאך א נוי'שע ארבייט!"

נאר דער ויידע פלעגט זאגען, אז א סוכה דארף זיין אלע יאהר א נייע, א סוכה אויף תמיד האט עפים קיין טעם ניט. גלאט א שטוב! וואס איז דאס פאר א סוכה! ניין, א סוכה דארף זיין אלע יאהר איין אנדערע... א נייע..." — מיין פאטער פלעגט זיין א מפשר: „א סוכה — א געבויטע האט טאקי עפים קיין טעם ניט, פלעגט ער מודה זיין דעם ויידען, נאר בויען אלע יאהר דארף מען אויך ניט. מע דארף נור ניט צווארפען די אלטע סוכה... און אלע יאהר נור פערריכטען... פערריכטען איז גרינגער אוודאי ווי בויען"...

און אלע יאהר נאך סוכות, אז מ'האט געדארפט צווארפען די סוכה — פלעג איך פיהלען א משונה'דיג ווילדען תענוג: די ארבייט געהט אזוי גרינג! ריהרסט א צוואק קריכט נאך דער צווייטער; איין ברעט פאלט אויף די אנדערע, ביידע ריהרען א דריטע... און נאך איין גוטען שאקיל פאלט זי אום אין גאנצען — נאר דאך ביים פאלען פלעגט זיך מיר הערען א קרעכץ... די אלטע סוכה קרעכצט... און עס פלעגט מיך נעמען א טרויער. נאך וואס צווארפען?! עס קומט דאך אזוי שווער אן דאס בויען! ניט גלייכער דען ווי מיין טאטע זאגט — פערריכטען איז גרינגער ווי בויען אויפ'ס ניי! מע וואלט פערשפארט „פעדקען" פאר איין אונטער־העלפער. — —

גוטער, אלטער ויידע! דו ביזט שוין לאנג אויפ'ן עולם האמת, און די שאלה איז נאך געבליבען שטעהן: וואס איז גלייכער, צי א סוכה אויף תמיד; צי אלע יאהר א נייע, צי מיין טאטענס פשרה — די אלטע פערריכטען?!....

יהודה שטיינבערג.

אין גרויסע פערזאמלונגען פון טויזענדער מענשען. עס זענען געווען נאנצע וואכען, ווען ער האט געהאלטען טאג פאר טאג צו עטליכע רעדען אין פאלקספערזאמלונגען. זיין לעצטע רעדע איז געווען אין בופאלא, וואו ער האט געפונען אזא אומגעריכטען טויט. אין זיין רעדע איז שוין געווען צו בעמערקען א אבשוואכונג פון זיין פריהערדיגע פאליטיק, דען ער, דער פיינד פון דעם פרייהאנדעל, ער, וואס האט געוואלט אבשליסען אמעריקא פון אייראפא, האט שוין איצט גערעדט איבער די נייטהינקייט פון האנדעלסקאנטראקטען מיט אייראפא און האט ארויסגעזאגט די ווערטער, אז "די צייט פון אבגעשלאסענקייט איז שוין פארביי".

א פרעזידענט אין אמעריקא ווערט אויסגעקליבען אויף 4 יאהר. מאק־קינליים טערמין לאזט זיך אויס דעם 4־טען מערץ 1905. לויט די אמעריקאנישע געזעצען פערנעמט זיין שטעלע ביז צום סוף פון דעם טערמין זיין געוועזענער וויצע־פרעזידענט.

דער נייער פרעזידענט הערר רוזוועלט איז ערשט 43 יאהר אלט. ווי דאס רוב פאליטיקער איז ער אויך איין אדוואקאט. רוזוועלט געהערט אויך צו דערזעלבער רעפובליקאנישער פארטיי ווי דער פערשטארבענער מאק־קינליי. רוזוועלט אבער געהט נאך שארפער און ווייטער פאר איהם. רוזוועלט צייכענט זיך אויס מיט זיין עהרליכקייט און ענטשלאסענקייט. אין דער מלחמה מיט שפאניען האט רוזוועלט זיך קונה־שם געווען מיט זיין קראפט און מיט זיין פעסטען ווילען. רוזוועלט האט געדינט אין פלאט און ער אגיטירט פון לאנג פאר די פערשטארקערונג פון דעם אמעריקאנישען פלאט און חיל. רוזוועלט איז אויך געווען גובערנאטאר פון ניו־יארק. רוזוועלט איז א בעסערער רעדנער פון מאק־קינליין. ער איז אויך בעקאנט אלס שריפטשטעלער.

די פערענדערונג אין דער פרעזידענטשאפט וועט קיין פערענדערונג אין דער פאליטיק דערווייל ניט ארויסרופען. דאס איינציגע, וואס מען ווארט שוין גלייך פון דעם נייעם פרעזידענט, דאס איז די אויסראטונג פון דער אנארכיסטישער פארטיי. עס ווערט איצט פארגעשלאגען צונויפרופען א קאנגרעס פון אלע מלוכות, כדי אויסצואר־בייטען צוזאמען מיטלען געגען די אנארכיסטען.

דער רוסישער קייזער האט גי מאכט אויף זיין רייזע קיין פראנקרייך א וויזיט דעם דייטשען קייזער. לכבוד דעם גאסט זענען געווען ביי דאנציג גרויסע מאנעווערס פון דעם דייטשען פלאט. ביידע קייסארים האבען פערבראכט צוזאמען אויפ'ן ים דריי טעג. צוזאמען מיט זיי איז געווען דער רוסישער מיניסטער לאמסדארף און דער דייטשער קאנצלער ביולאוו. די מלכים און די מיניסטארען האבען געהאט אפטע אונטערהאנדלונגען. נאכדעם ווי דער דייטשער קייזער האט ארויסבעגלייט זיין גאסט, איז ער געקומען קיין דאנציג. אין דער רעדע, וועלכע דער קייזער ווילהעלם האט געהאלטען אין דאנציג, רעדט ער פון דער גרויסער בעדייטונג פון זיין בעגעגעניש מיט זיין פריינד דעם רוסישען קייזער. די אייראפעאישע צייטונגען זעהען אלע אין דעם וויזיט און אין דער פריינדשאפט פון די ביידע מלכים א סמן פאר די ערשטארקונג פון דעם אייראפעאישען פרידען.

די פערטרעטער פון טראנסוואל און אראניען האבען זיך געווענדט צו דער האגער פרידענסקאמיסיאן מיט דער בקשה, צו מאכען א פשרה צווישען די אפריקאנישע רעפובליקען און ענגלאנד. זיי ווארפען אראב פון זיך יעדע שולד אין דער אויסגעבראכענער מלחמה און פערלאנגען דאס גערעכטע און קרעפטיגע ווארט פון דעם בית־דין.

י. ל.

די יודישע וועלט.

עסטרייך. — צום קאנגרעס. דער אקציאנסקאמיטעט איז מודיע, אז דער לעצטער טאג אריינצוטראגען דעם שקל איז דער 17 אקטאבער 1901. אין דעם טאג דארפען ווערען אבגעשלאסען אלע שקל־ליסטען און ווערען אריינגעשיקט דעם קאנגרעסבירא ביז שפעטעסטענס דעם 31־טען אקטאבער. ביז שפעטעסטענס דעם 10־טען נאוועמבער דארפען ווערען בעשטימט די וויבארעס פון דעלעגאטען אין געענדיגט ווערען ביז דעם 26 נאוועמבער. די נעמען און די אדרעסען פון די אויסגעקליבענע דעלעגאטען, ווי אויך די פראטאקאלען דארפען ווערען צוגעשטעלט דעם קאנגרעסבירא ביז דעם 10 דעצעמבער 1901.

— דר. גאטטהייל אויס ניו־יורק האט געווייזלט די טעג אין וויען. מען זאגט, אז ער איז געקומען אהין בעטען דר. הערצל'ן, אז ער זאל מאכען איין אגיטאציאנסרייזע איבער אמעריקא. דר. הערצל האט נאך לעת־עתה נישט געגעבען זיין צושטימונג צו דער רייזע.

— יודען אין מיליטערדיענסט. לויט דעם חשבון, וועלכען די עסטרייכישע רעגיערונג האט ארויסגעגעבען, דיענען איצט אין עסטרייכישען חיל 7517 יודען אדער 33 יודען צווישען יעדען 1000 סאלדאטען. ווייל פיעל יודען און בעזונדערס יונגע לייט, וועלכע דארפען שטעהען צום פריזיוו, פאהרען אוועק קיין אויסלאנד, דערום ווערט קליינער די צאהל פון יודישע סאלדאטען אין עסטרייכישען חיל און פון 1890 ביז היינט איז געפאלען די צאהל פון 48 אויף 33 צווישען יעדען טויזענד. די יודען זענען $^{1}/_{25}$ פון דער גאנצער בעפעלקערונג אין עסטרייך, בעת די יודישע עמיגראנטען זענען $^{1}/_{6}$ פון אלע עסטרייכישע עמיגראנטען.

— אויס פאגאראס שרייבט מען דעם "יוד' פאלקסבל" אז א דארטיגער פאטאגראף ב. י., וועלכער האט געהאט א יודיש פנים, איז געקומען קיין צערנעסט, כדי צו מאכען דארט אויפנאהמען, ווי דער פאטאגראף איז אנגעקומען אין דער געגענד מיט זיין קאסטען, איז באלד ארויס א קלאנג, אז דער דאזיגער "יוד" חאפט קריסטליכע קינדער און שחט זיי. איינינע פויערים זענען איהם בעפאלען און געשלאגען אזוי שטארק, אז עס איז געבליבען צייכענס אויף זיין לייב. קומענדיג צוריק קיין פאגאראס איז דער פאטאגראף אוועק צו א יודישען דאקטאר ל. און איהם געבעטען, ער זאל איהם אונטערזוכען און געבען א צייגניס וועגען דעם צושטאנד פון זיין געזונדהייט. אז דער דאקטאר האט פערלאנגט פאר דאס צייגניס די בעשטימטע טאקסע פון 4 קראנען, האט דער פאטאגראף געזאגט: "דאס איז צו פיעל, בפרט נאך אז איך בין איין קרבן פאר אייערע גלויבענסגענאסען". "א, ניין" — האט איהם געענטפערט דער דאקטאר — "איהר זענט איין קרבן פון דער דומהייט פון אייערע גלויבענסגענאסען".

*

רוסלאנד. — דער סענאט האט ערקלערט, אז יודישע פרויען רוסישע אונטערטהאנען, וועלכע האבען חתונה געהאט פאר אויסלענדער, האבען דאס רעכט נאכ'ן טוידט פון זייערע מענער צו ווערען צוריק רוסישע אונטערטהאנער, חאטש זיי זענען געווען א צייט לאנג אין אויסלאנד.

— ה' דר. ברוק אין האמעל איז אויסגעקליבען געווארען פאר וויטעבסקער ראבינער און בעשטעטיגט געווארען אויף זיין שטעלע פון גובערנאטאר. פאר דעם דר. ברוקס אוועקפאהרען פון האמעל, האבען די ציוניסטען צונויפגערופען א אסיפה, צו נעהמען אבשייד פון דעם טיכטיגען ארבייטער. ה' א. גינצבורג, וועלכער איז אויך געווען אויף דער פערזאמלונג, האט גערימט די ארבייטען פון דר. ברוק צו הויבען די עקאנאמישע לאגע פון דעם יודישען פאלק.

— די "אדעס' נאוואסטי" דערצעהלען איין אינטערעסאנטען משפט, וועלכער איז פארגעקומען אין אדעסער מיראוואי סוד. פריילין הארענשטיין, א לעהרערין פון איין אדעסער שולע, האט אנגעגעבען אין סוד אויף א קאפיטאנשען פאר געוואלדטהאטען און גראבע זידלערייען. די מעשה איז אזוי געווען: פריילין הארענשטיין האט אנהויב זומער גדונגען א צימער אויף דער דאטשע פון דער קאפיטאנשע. די בעל־הבית'טע האט זי אנגענומען פאר א קריסטין. געוואהר ווערענדיג שפעטער, אז הארענשטיין איז א יודישע, האט זי איהר געזאגט: "איך האב געמיינט, אז איהר זענט א קריסטין און ווי־סענדיג איצט אז איהר זענט א "זשידאווקא", קען איך אייך מעהר נישט האל־טען ביי זיך אויף דער דאטשע. פריילין הארענשטיין האט איהר אבער נישט געהערט און ווייטער געבליעבען ·זיצען אויף דער זומערוואהנונג. דאן האט די קאפיטאנשע אנגעווענדט אלע מיטעל, כדי פטור צו ווערען פון דער "זשידאווקא". ווי עס איז נור געווארען אוועגד, האט זי אבגעלאזט איהר הונד פון דער קייט און אז דאס האט אויך נישט געווירקט האט זי יעדען פריהמארגען 5—6 א זייגער געקלאפט מיט א האמער אויף איהר טהיר און זי געזידעלט מיט די גראבסטע ווערטער. זי האט דאס פריילין אויך געשראקען, אז אויב זי וועט נישט ארויס, וועט זי איהר הרג'נען. סוף כל סוף האט זיך הארענשטיין געמוזט ארויסציעהען פון דער דאטשע. די עדות האבען בעשטעטיגט די שולד פון דער קאפיטאנשע, און זי איז אבגעמשפט געווארען אויף 2 וואכען ארעסט.

— די ווילנער האַנדעלסשולע. די קאָמיסיאָן צו גרינדען אַ האַנדעלסשולע אין ווילנא האָט ווידער צונויפגערופען איין אספה כללית פון די סוחרים, כדי אויסצוקלויבען די מיטגליעדער פון קאָמיטעט. נאָכדעם ווי ה׳ ליפּיעץ, צוריקקומענדיג פון פּעטערבורג, האָט מודיע געווען אַז כל זמן די שולע איז נישט געעפענט, וועט קיין שום שתדלנות איבער די ענדערונגען אין די תקנות נישט העלפען, האָט די קאָמיסיאָן בעשלאָסען תיכף אויסצוקלויבען די משגיחים. די מתנגדים, וועלכע האָבען פערלאַנגט אַז די שולע זאָל פריהער נישט געעפענט ווערען ביז די תקנות וועלען ווערען געענדערט, האָבען נאָכגעלאָזען, נאָכדעם ווי מען האָט געזעהען, אַז אין די גימנאַזיעס נעהמט מען היינטיגס יאָהר גאָר נישט אַריין קיין יודען און אַז די גאַנצע האָפנונג פון די יודען איז געבליעבען אויף די האַנדעלסשולע אַליין.

גענעראַל שאַרסקי האָט געעפענט די פערזאַמלונג און מודיע געווען וועגען בעשלוס פון דער קאָמיסיאָן אויסצוקלויבען תיכף די מיטגליעדער פון קאָמיטעט, און דאַביי אויסגעדריקט זיין מיטגעפיהל מיט די יודישע קינדער, וועלכע בלייבען אָהן בילדונג. כלאחר יד האָט ער אויך אַריינגעוואָרפען, אַז אויף דער פערזאַמלונג קענען נישט ווערען געמאַכט קיין שום אָנפראַגען אָדער הצעות.

דאָ איז פאָרגעקומען די שאלה: וויפיעל יודען קענען ווערען אויסגעקליבען אלס מיטגליעדער פון קאָמיטעט. ה׳ שאַרסקי האָט ענטשידען די פראַגע אַזוי: אַז ווייל יודען ווערען אויפגענומען אין שולע 50% דאַרף פון יודען אויסגעקליבען ווערען מיטגליעדער אויך 50%. קאַנדידאַטען זענען געווען בערך 30 פערזאָן און ווייל מען האָט נישט געקענט אַלע מיט אמאָל אָבשטימען, האָט מען זיי געשטימט צו צעהן-ווייז. באַלד אין אָנהויב האָט זיך אַרויסגעוויעזען, אַז די פערזאַמלונג וויל נישט מאַכען די „גבירים" און די „גרויסע לייט" פאַר זייערע פאָרשטעהער, נאָר די געבילדעטע. דורך דעם זענען די גבירים טאַקע באַלד אָבגעטרעטען אין אַ זייט און זיך אָבגעזאָגט פון זייער קאַנדידאַטור. עס זענען אויסגעקליבען געוואָרען: וו. באַסטוראַוו, א. גאַרדאָן, ל. זאַבלאַצקי, י. סירקין, א. ליפּיעץ, י. פּוזירעווסקי און ב. י. סגל. אלס פּרעזעס איז אויסגעקליבען געוואָרען גענעראַל שאַרסקי.

— אין לאָדז געפונען זיך 5601 הייזער. פון זיי געהערען 631 צו פּראַוואָסלאַווגע, 501 צו קאַטוילִיקען, 2151 צו דייטשען, 2586 צו יודען.

— איינִיגע אינטעליגענטע יודען אין יעליסאַוועטגראַד האָבען בעקומען איין ערלויבניש פון מיניסטעריום, צו האַלטען פאָרלעזונגען פאַר יודען. מען האָט גערעכענט אַז די פאָרלעזונגען זאָלען ווערען געהאַלטען 2 מאָל אין וואָך אין דער יודישער ביליגער קיך לויט ביכער, וועלכע זענען בעשטעטיגט פון מיניסטעריום פון פאָלקסבילדונג און איינגעפיהרט אין די שילער-ביבליאָטהעקען פון די אָנפאַנגס-שולען און אַז דער איינטריט זאָל זיין אומזיסט פאַר אַלע אויסער אויף די ערשטע 2 ציילען. אַלס לעקטאָרען האָבען געזאָלט זיין דער ראַבינער ה׳ טיאַמקין, איינִיגע דאָקטוירים און לעהרער אין יעליסאַוועטגראַד. מען האָט שוין אָנגעהויבען צו מאַכען אַלע נייטהיגע הכנות צו די פאָרלעזונגען, וועלכע וואָלטען זעהר ניצליך געווען פאַר דעם יודישען המון, נאָר פּלוצלינג האָט מען בעקומען אַ ידיעה פון דעם אינספּעקטאָר פון די פאָלקסשולען, אַז ער קען נישט צולאָזען די איינריכטונג פון די פאָרלעזונגען, ווייל אין דעם בעשלוס פון מיניסטעריום וועגען פאָרלעזונגען זענען נישט דערמאָהנט קיין פאָרלעזונגען ספּעציעל פאַר יודען און געהאַלטען פון לעקטאָרען—יודען.

אַלזאָ קומט אויס, בעמערקט דער „וואָסחאָד", אַז אַלעס וואָס אין געזעץ איז נישט דערמאָהנט בפירוש, איז פאַר יודען פערבאָטען!

— די אָדעסער אָבטהיילונג פון דער חברה צו פערברייטען בילדונג צווישען יודען האָט אַרויסגעגעבען אַ דין וחשבון וועגען דער אַרבייט פון איהר שולקאָמיסיאָן. די גאַנצע צייט, זייט די אַבטהיילונג עקזיסטירט, האָט זי געשטיצט 1400 שילער און אויף דעם אויסגעגעבען 7675 רוב׳. איצט בעקומען שטיצע פון דער אָדעסער אַבטהיילונג בערך 200 שילער.

*

דייטשלאַנד. — די מיסיאָנערען און דער ציוניזם. איינער פון די מיסיאָנערען אין דייטשלאַנד האָט נישט לאַנג געהאַלטען אַ רעדע אין קעלן, אין וועלכער ער האָט זיך בעקלאָגט אויפ׳ן ציוניזם, אַז ער שאָדט דער מיסיאָנסאַרבייט צווישען די יודען. באמת זעהר אַ שלעכטע מיינונג וועגען ציוניזם!

*

ארץ ישראל. — וואַסערלייטונג אין ירושלים. אין ירושלים האָט מען אָנגעהויבען צו מאַכען איין וואַסערלייטונג. ביי דער קוואַל, פון וועלכער עס וועט ווערען געפיהרט דאָס וואַסער אין שטאָדט אַריין, האָט מען געפייערט די התחלה פון דער אַרבייט און געשחט׳ען 2 שעפּסען לויט דעם מאַחמעדאַנישען מנהג.

— פון יפו שרייבט מען: ווי עס איז ידוע, האָבען די קאָלאָניסטען אין מתולה צו וועניג ערד, און דערום האָט די אַדמיניסטראַציאָן בעשלאָסען צו בעזעצען 25 פאַמיליען אויף די ניי געקויפטע ערד נעבען טבריה. דאָס איבערגעהען אָבער פון די קאָלאָניסטען אויף דעם נייען אָרט קען אַזוי געשווינד נישט געשעהען, ווייל די ערד איז נאָך נישט אָבגעטהיילט פון דער אַראַבישער ערד, און דאָס מוז לאַנג דויערען. אויסערדעם איז אין מתולה בעשטימט געוואָרען אַ נייער אַדמיניסטראַטאָר אַבולאַפיה אויף דעם אָרט פון פריהערִיגען ברִיל.

אין דער קאָלאָניע סעדזשערא איז אויך אָבגערופען געוואָרען דער פריהערדיגער אַדמיניסטראַטאָר קאַלוואַריסקי און אויף זיין שטעלע איז בעשטימט געוואָרען אַ געוועזענער שילער פון „מקוה ישראל" — קרויז. מען זאָגט אַז ה׳ פּאַריענטע פאָהרט אַרויס קיין פּאַריז, כדי צו געבען דין וחשבון פון זיין ביז איצטיגער אַרבייט און פאָרצולעגען זיינע בעדינגונגען, אונטער וועלכע ער קען ווייטער אַרבייטען. אויב די בעדינגונגען וועלען נישט ווערען אָנגענומען, וועט פּאַריענטע נישט ווייטער בלייבען אויף זיין שטעלע.

*

אַפריקא. — דער ציוניסטישער פעריין „בר כוכבא" אין קאַירא (מצרים) האָט געמאַכט איין אָוועגד, וועלכער האָט איינגעבראַכט 105 פונט. פאַר דעם געלד וועט ווערען געגרינדעט אַ שולע. דער פּרעזידענט גאַליצענשטיין בעמיהט זיך צו גרינדען אַ פעריין אויך אין אַלכסנדריען.

— די פאַלאַשען אין אַביסיניען. ווי עס איז ידוע, וואָהנען אין אַבעסיניען פיעל יודען — „פאַללאַשען". אין 1868 האָט זיי בעזוכט פּראָפעסאָר יוסף הלוי אין אויפטראַג פון דער חברה „כל ישראל חברים" און געבראַכט זעהר אינטערעסאַנטע ידיעות וועגען זייער לעבען. נאָר די שפּעטערע אונרוהען און מלחמות אין אַביסיניען האָבען די יודישע קהלות אָבגעריסען פון זייער אָרט און זיי צושפּרייט אויפ׳ן גאַנצען לאַנד. דערווייל אַרבייטען די קאַטוילִישע מיסיאָנערען אין אַביסיניען און ווענדען אָן אַלע כחות צו מאַכען פון די יודען — קריסטען. ווי עס דערצעהלט אַ באַזעלער מיסיאָנסצייטונג טויפען זיך יעדעס יאָהר 100 אַביסינישע יודען. די „יודישע פּרעסע" ווענדט זיך דערום צו דער חברה „כל ישראל חברים", צו דער „ענגליש-יודישער חברה" און צו דער נייער חברה „הילפספעריין פאַר יודען" אין דייטשלאַנד, אַז זיי זאָלען אַריינטרעטען אין פערבינדונג מיט די אַביסיניער יודען.

די פאַלאַשען ווי אויך די אַביסיניער קריסטען דערצעהלען, אַז זיי שטאַמען פון די יודען, וועלכע האָבען זיך בעזעצט אין ארץ כוש (אַביסיניען) צוזאַמען מיט מענעליק, דעם זון פון שלמה המלך און מלכה-שבא. אָבער די פאָרשונגען האָבען אַרויסגעוויזען, אַז דאָס זענען נור לעגענדען, פאָלקסמעשות. פאַר 700 יאָהר בערך האָט עקזיסטירט אַ מלוכה פון יודען-פאַלאַשען, נאָר די מלוכה איז געוואָרען איינגענומען פון די קריסטען, וועלכע האָבען די יודען גערודפ׳ט און גענייט זיך צו טויפען. די געדריקטע יודען האָבען זיך מוסר-נפש געווען פאַר זייער גלויבען און זיך בעסער געלאָזט הרג׳נען איידער טויפען. איצט לעבען אין אַביסיניען בערך 200,000 יודען. זיי גלויבען אין איין גאָט, נאָר זיי האָבען אויך אָנגענומען אַ סך נאַרישקייטען און אַבערגלויבען. דעם תנ״ך האָבען זיי נישט אין לשון קודש, נאָר אין כושית. פון תורה שבעל פה ווייסען זיי גאָר נישט; זיי האָבען נישט קיין תפילין, טלית און מזוזות, און האַלטען נישט חנוכה און פורים. אין יעדער שול מוז זיך געפינען אַ מזבח, אויף וועלכען מען ברענגט קרבנות.

אַלגעמיינע וועלט נייעס.

רוסלאַנד. — היינטיגס יאָהר אין אַ צייט פון 5 חדשים האָט מען פון רוסלאַנד אַרויסגעפיהרט סחורות פאַר 252 מיליאָן רובל. אַריינגעפיהרט סחורה האָט מען אין דעם יאָהר פאַר 215 מיליאָן רובל. אין דערזעלבער צייט האָט מען דורך די פּאָרטען פון שטילען אָקעאַן אַרויסגעפיהרט סחורות פאַר 17 מיליאָן רובל, קיין פינלאַנדיען — פאַר 16 מיליאַן רובל, אַריינגעפיהרט פון פינלאַנדיען 10 מיליאָן רובל. די אָבצאָהלונג אין טאַמאָזשנע האָט אָנגעטראָפען היינטיגס יאָהר 88 מיליאָן רובל. נאָך די לענדער קומט אויס דער אימפּאָרט און עקספּאָרט לויט דער דאָזיגער רעכנונג: קיין דייטשלאַנד האָט מען אַרויסגעפיהרט סחורות פאַר 70 מיליאָן רובל און אַריינגעפיהרט פאַר 83 מיליאָן, ענגלאַנד אַרויסגעפיהרט — 44 מיליאָן און אַריינגעפיהרט — 40 מיליאָן רובל. פראַנקרייך אַרויסגעפיהרט — 24 מיליאָן און אַריינגעפיהרט — 9 מיליאָן. איטאַליען אַרויסגעפיהרט — 15 מיליאַן און אַריינגעפיהרט — 5 מיליאַן רובל. עסטרייך-אונגאַרען אַרויסגעפיהרט — 11 מיליאָן רובל און אַריינגעפיהרט 10 מיליאָן רובל.

— קינפטיגעס יאָהר וועט געעפענט ווערען אין אָדעס איין עלעקטראָטעכנישע שולע מיט איין בעזונדערע אָבטהיילונג פאַר אַרבייטער, וועלכע ריכטען איין עלעקטרישע בעלייכטונג. אין דער שולע וועלען ווערען אַריינגענומען שילער אָהן אונטערשיעד פון גלויבען, וועלכע האָבען געענדיגט אַ שטאָדטישע שולע. דער לעהרקורס וועט דויערען 3 יאָהר.

— אַרטעלען. דאָס פינאַנצמיניסטעריום האָט אויסגעאַרבעט און פאָרגעשטעלט צום בעשטעטיגען אַ פּראָיעקט פון געזעצען וועגען גרינדונג פון אַרטעלען. לויט דעם פּראָיעקט וועט גענוג זיין, אַז 5 פּערזאָנען זאָלען זיך פעראייניגען און פאָרשטעלען די תקנות דעם גובערנאַטאָר אָדער גראַדאָנאַטשאַלניק. אויב דער גובערנאַטאָר וועט געפינען אַז די אַרטעל דאַרף נישט ווערען ערלויבט, וועט ער עס מחויב זיין מודיע צו זיין דעם פינאַנצמיניסטער במשך פון 1 חדש.

— דער פערקויף פון האנדעלס סווידיעטעלסטוועס אין ווארשא האט איינגעבראכט ביז דעם 393,929 1/8 רובל, ד. ה. מיט 20,732 ר׳ וועניגער ווי פאראיאהרען. דאס אליין איז א גענוגענדער בעוויז פאר דעם שלעכטען צושטאנד פון די געשעפטען.

— דער פינאנצמיניסטער איז מודיע, אז די אסיגנאציעס פון 25, 10 און 5 רוב׳ לויט דער פארם פון 1887 יאהר און פון 100 רובל מיט׳ן רעגענבויגען קאליר זענען גילטיג נאר ביז דעם 1/14 יאנואר 1902 און נאכהער וועלען זיי נישט האבען קיין שום ווערט.

— די לעבענס פערזיכערונגסגעזעלשאפטען האבען בעשלאסען צו בעשטימען פרויען דאקטוירים, וועלכע וועלען אונטערזוכען די פרויען, וואס ווילען פערזיכערען זייער לעבען.

*

אמעריקא. — דער פרעזידענט פון די פעראייניגטע שטאטען אין אמעריקא האט בעקומען א ביטע פון די איינוואהנער פון אינזעל מ א נ י ל ל א וועלכער איז נאך דעם שפאנישען קריעג איינגענומען געווארען דורך די אמעריקאנער, אז מען זאל מאכען איין עק פון די רציחות, וועלכע געשעהען דארט. אין דעם לעצטען האלבען יאהר האט מען געמשפט אויף טוידט 79 מענשען, 89 אויף אייביגע תפיסה און 75 אויף תפיסה אויף א צייט פון 10—20 יאהר. די אלע מערדערייען האט מען צו פערדאנקען דעם איצטיגען אמעריקאנישען גובערנאטאר דעם גענעראל מ א ק - א ר ט ו ר און זיינע בעאמטע.

משה רבנו.

מיר חלומט זיך אפט אונזער געטליכער פיהרער,
וואס האט אונזער פאלק פון מצרים
דורך ווייטע מדבריות געפיהרט צו א לעבען
א שטאלצען, א גליקליכען, נייעם.

וואס האט אונז געגעבען א ליכטיגע תורה
צו זיין אונזער שטאלץ און נחמה,
וואס האט די געקנעכטעטע מענשהייט בעלויכטען
געהייליגט, בעשיינט איהר נשמה . . .

איך זעה איהם אין הימעל, זיין קאפ איז אין טרויער,
אין טיעפער פערצווייפלונג געבויגען,
א שמערץ אנ׳אונענדליכער ליגט אין די העלע,
פערקלערטע, בעגייסטערטע אויגען;

עס ציהען זיך ווייט פון זיין שטערען, דעם הויכען,
צוויי ליכטיגע בלענדענדע שטראהלען,
עס קוועלט אן א טרעהר נאך א טרעהר אין די אויגען,
איך זעה ווי זיי פאלען און פאלען.

איך זעה ווי זיי פאלען פון הימעל, ווי שטערען,
און ווערען אין דונקעל פערשוואונדען,
עס שיינט, אז מען זעהט אין זיין בליק זיין געדאנקען,
מען זעהט פון זיין הארצען די וואונדען.

צי איז דאס מיין פאלק, וואס פאר איהם אהן אנ׳אויפהער
האב איך ווי א פאטער געליטען,
וואס האט ער געמאכט אין דער פרעמד פון מיין תורה,
ווער האט עס אין גלות פערביטען? . . .

ל. יפה.

גאסען־בילדער.

פון דוד פינסקי.

1.

אויסגעצייכענטע בארנעס.

חנה־דאבע איז געגאנגען אין מיטען גאס מיט צוויי קאשיקעס, איבערגעפילטע מיט בארנעס, אויף ביידע הענד. זי איז געגאנגען איינגעבוויגען מעהר אויף דער לינקער זייט — דער קאשיק פון דער רעכטער האנד איז געוועזען גרעסער און שווערער.

א זיסער שמייכעל איז צוגאסען געוועזען איבער איהר פנים. זי איז געגאנגען מיט גרויסע פרעהליכע טריט מיט׳ן קאפ צו דער ערד, פערטיעפט אין זיסע געדאנקען.

זי איז געוועזען צופרידען מיט גאט, מיט זיך אליין, מיט דער גאנצער וועלט. און די זון לייכט טאקע אזוי העל און אזוי שען, ווייל איהר, חנה־דאבע׳ן, איז יעטצט מאדנע פרעהליך אויפ׳ן הארצען.

ניין, עס האט איהר געדריקט צום לאכען; צייטענווייס האט זי זיך אומגעקוקט; זי וואלט וועלען דערזעהן א בעקאנטע און דורכרעדען זיך, אויסדערצעהלען דאס גרויסע גליק, וואס איהר האט געטראפען.

א גליק, גאר נישט קיין מענשענגליק. עפעס ווי דאס הארץ האט איהר געזאגט, זי זאל היינט געהן צו סווידערסקי דעם גערטנער.

עס דוכט זיך איהר, אז עפעס האט זיך איהר געחלומט וועגען דעם. עפעס האט זיך איהר די גאנצע נאכט ארומגעדרעהט אין קאפ... ניין, ביילע די קרעמערן האט זיך איהר געחלומט, ווי יענע האט איהר צוגעשטעלט איין איבריג פונט זאלץ און זיי האבען זיך צוקריגט.

„טפוי מיינע שונאים!“ ביילע ליגט שוין פון צוויי חדשים אין קבר. זי האט געקאנט די מלאכה, „זאל זי מיר מוחל זיין“.

אבער טאקע מאדנע, ווי זי האט אויפגעעפנעט די אויגען, איז איהר גלייך ארויפגעקומען אויפ׳ן זין, מען דארף פרובען א געה טהון צו סווידערסקי׳ן.

און נעכטען איז זי ארומגעגאנגען דעם גאנצען טאג און געקלערט:

„געוואלט, גאטעניו, שטארקינקער פאטער, רבונו של עולם, מאך איך זאל עפעס פערדיענען, מאך...“

זי האט איהם נאך גענומען אויסרעכענען, אויף וואס זי דארף און ווי נייטהיג זי דארף. און ער האט טאקע געזעהן, אז זי האט רעכט.

אה, אז ער וויל, קאן ער.

זי האט זיך ארומגעקוקט. אט דאס טאקע אלץ דארף מען דערצעהלען די אנדערע הענדלערקעס. און זאל מען זעהן, וואס פאר א גאט מיר האבען און וואס פאר א זכות זי האט.

אן, נעבען טראטואר, שטעהט ריבה־יענטע. זי איז אפילו א גרויסער בעל מקנא, פערגונט נישט, אז דער אנדערער פערדינט א גראשען, מיט איהר דארף מען קיין שטארקע מחזקות נישט מאכען. נאר חנה־דאבע קען זיך נישט איינהאלטען. זי מוז איהר האטש די סחורה בעוויזען, און קיין מעשות וועט זי איהר נישט דערצעהלען. זי האט אנגעהויבען צו שפאנען צו ריבה־יענטען.

יענע האט שוין פון חנה־דאבע׳ס געזיכט פערשטאנען, אז ביי איהר מוז „עפעס“ זיין.

— וואס טראגסטו גוטס, חנה־דאבע? האט זי געפרעגט און אויפמערקזאם איינגעקוקט זיך אין חנה־דאבע׳ן.

חנה־דאבע איז צוגעגאנגען, אבגעשטעלט זיך און אויסגעגלייכט דעם רוקען. ביידע קאשיקעס האט זי געהאלטען אויף די הענד, נישט אראבגעלאזען זיי אויף דער ערד. דאס האט זי געטהון מיט א כוון. שטאלץ האט זי אויסגעזעהען, און פערגנינט. זי האט נור געשמייכעלט. דארף זי דען עפעס ענטפערן?

ריבה־יענטע האט גענומען בעטאפען די בארנעס. חנה־דאבע האט איבערגעטראגען איהר בליק פון ריבה־יענטען אויף די בארנעס און פון

די בארנעס אויף ריבה־יענטען. און — געפיהלט זיך פאר די גליקליכסטע אין דער וועלט.

— פיינע בארנעס! וואו געקויפט?

— פיינע בארנעס! האט חנה־דאבע איבערגעחזרט מיט גאוה און עטוואס פערדראסיג: נור אזא „בעל מקנא“ ווי „ריבה־יענטוך“ קאן זיך אזוי אויסדריקען! פשוט צוקער! האט זי פערבעסערט מיט התפעלות— צוגעהן אין מויל...

— וואו געקויפט?

מען האט שוין טאקע געהערט אין ריבה־יענטעס קול א ביסיל קנאה. און חנה־דאבע האט לאנג געוואוסט, אז מיט ריבה־יענטען דארף זי זיך נישט אריינלאזען אין שמועס, און קורץ אבגעשניטען:

— וואו געקופט? געקויפט!

ריבה־יענטע איז שוין געווען ברוגז. זי וואלט מיט פערגניגען אבגעזאגט א שטעכווארט, נאר זי האט זיך איינגעהאלטען און רוהיג געפרעגט:

— האסטו געצאהלט... און זי האט אליין געזאגט מיט פרייד.

— הא, הא, הא, או־הום!

— אפשר עפעס טהייער?

— הא, הא! א העלפט דערפון, זאל איך אזוי לעבען מיט דיר, א העלפט דערפון!

— אח נו, פטור נו!

— איך זאג דאך דיר, זאל איך אזוי לעבען מיט דיר... זאל איך אזוי האבען...

— א מציאה פשוט פון א גנב, האט ריבה־יענטע געמורמעלט דורך די צייהן.

— טאקי א מציאה!

חנה־דאבעס פנים האט געלויכטען פון גליק און שטאלץ. זי האט שוין געמאכט א בעווענונג אוועקצוגעהן, אבער עס איז זיך איהר נאך נישט געגאנגען. עס איז איהר געפעלען געווען ריבה־יענטעס איבער־ראשונג און עס האט זי געצווינגען פאר דער צונג צו דערצעהלען, ווי זי האט זיך נעכטען דורכגערעדט מיט דעם טהייערן „גאט“, ווי עס האט זיך איהר געחלומט ביילע די קרעמערן... זי איז געבליבען שטעהן און געקוקט אויף ריבה־יענטען מיט איהר גלייכען שמייכעל אויף די ליפען.

— וואו פארט געקויפט? האט ריבה־יענטע געפרעגט, קוקענדיג מיט קנאה אויף חנה־דאבעס „שמעלצענד“ געזיכט.

— וואו געקויפט! נישט געגנב'עט. בעצאהלט גוט געלד, אזא שטיק גאלד זאל איך האבען.

יא, יעטצט קאן זי שוין אוועקגעהן. אין ריבה־יענטעס אויגען האט אויפגעבליצט א בייז פייערל און אויף די ליפען האט זיך בע־וויזען א שטעכענדיג שפאט־שמייכעל. נאר אן נעהען דבורה־רייזע מיט באשע־טעמען, ביידע מיט קאשיקעס אויף די הענד. און חנה־דאבע איז געבליבען שטעהן. זי האט מעהר נישט אויסגעדרעהט זיך מיט איהר „שמעלצענדיגען“ פנים צו די נעהענדיגע הענדלערקעס און געמאכט זיך, ווי זי האט גאר פערגעסען, אז ריבה־יענטע איז פארהאן אויף דער וועלט. נור ערגיטץ ווייט אין זיך האט זי געחזרט, אז ריבה־יענטע איז א רשעת, א נישט פערגינערקע, א גרויסע „בעל מקנא“.

— גוטען טאג!

— גוטען טאג, גוט יאהר!

— וואס זאגט איהר אויף איהרע בארנעס? האט ריבה־יענטע גלייך געפרעגט, אנווייזענדיג מיט'ן קאפ אויף חנה־דאבע'ן.

קנאה האט זיך געהערט אין קול און חנה־דאבע האט עס שטארק געפיהלט. נאר זי האט זיך געמאכט, ווי זי הערט נישט און געקוקט מיט'ן גליקליכען שמייכעל אויף די ווייבער, וועלכע האבען בעטראכט און בע־טאפט און בעוואונדערט איהרע בארנעס.

— שענע בארנעס! ווי טייער געצאהלט?

ריבה־יענטע האט געענטפערט מיט דעמזעלבינגן קנאה־טאן און חנה־דאבה האט נאך שטארקער געשמייכעלט. ביידע ווייבער האבען אויסגעשטעלט די אויגען פון פערוואונדערונג.

— אט א מציאה! וואו געקויפט? זעקס פאר אויגען האבען אויף איהר געקוקט. ריבה־יענטעס אויגען האבען „געשטאכען“, חנה־דאבע האט איהר בליק נישט געזעהן און דאך געפיהלט איהם. אבער יעצט האט זי געוואוסט, אז דבורה־רייזען מיט באשע־טעמען וואלט זי אויך נישט דערצעהלט, ווייל... זי ווייס אליין נישט, פאר וואס. עס דאכט זיך איהר מעהר נישט, אז זי טאר נישט דערצעהלען.

און עס ווילט זיך איהר דערצעהלען, א גרויל! מיט וואס פאר א פערגעניגען וואלט זי זיך צורעדט וועגען דעם, ווי סווידערסקי איז איהר ארויף אויפ'ן מוח, באלד ווי זי האט אויפגעעפענט די אויגען, ווי גוט סווידערסקי האט זיך מיט איהר בענאנגען, ווי ער האט געזאגט, אז דאס איז נור איהר צו ליעב, ביי איין אנדערער וואלט ער גענומען טיי־ערער... זי וואלט טאקי אנגעזאגט א פאר ליגען און געשווארען אוי זיי מיט צעהנדליגע שבועות.

דבורה־רייזע און באשע־טעמע, נישט דערווארטענדיג זיך אויף איהר ענטפער האבען אריבערגעטראגען זייער בליק אויף ריבה־יענטע: אפשר וועט זי ענטפערן אויף די פראגע.

— דאס איז ביי איהר א סוד, האט ריבה־יענטע געזאגט און גע־קרימט מיט'ן מויל.

— א סוד? עס איז גאר קיין סוד ניט, האט חנה דאבע געזאגט מיט איהר שמייכעל, — וואס איז דא פאר א סוד? וואס זאל איך מורא האבען? עס איז גאר קיין סוד ניט!

וואו געקויפט? געקויפט! ניט געגנב'עט.

זי איז געווען צופריעדען מיט דעם ענטפער און געפיהלט, אז דאס איז גאר קיין ענטפער ניט און עס איז גלייכער „אבטראגען זיך“. נאר דבורה־רייזע'ס ווערטער האבען זי אויפגעהאלטען.

— זעה, ווי זי וויל ניט זאגען, האט דבורה־רייזע געזאגט מיט פעראכטונג. — האב קיין מורא ניט, מען וועט ביי דיר ניט אויסהאפען!

— וואס זאל איך מורא האבען? איך האב גאר קיין מורא נישט! די וועלט איז דען קליין? האט חנה־דאבע געענטפערט און געמאכט שוין א פאר מאל די בעוועגונג אויף אוועקצוגעהן.

— א גוטע, א גוטע! אזא יענע וועלט... האט זיך ריבה־יענטע געשטאכען. זי וואלט מיט פערגניגען א שטופ געטהון חנה־דאבע'ן, אדער אונטערשטעלען איהר א פוס און אויסשיטען איהר די בארנעס.

— האב דו די יענע וועלט! האט חנה־דאבע אבגעשאלטען צוריק — וואס שילטסט דיך נאך? איך האב עפעס דיינע פערנומען?

— מעהר וואלט דיר נישט געפעהלט! האב ריבה־יענטע געזאגט מיט נצחון. — וואס, וואס, אקענען דיר וואלט איך שוין געקאנט ביי־שטעהן! איך וואלט דיר, דאכט זיך, די אויגען ארויסגענומען.

און ריבה־יענטע קומט אַלץ מעהר צום בעשלוס אַז אויב חנה־דאָבע וועט נאָך שטעהן, וועט זי זי אַ שטוס טהון פון זיך, אַז זי וועט קלייבען די צייהן. ⁂

עס איז געוואָרען אַ קריג. חנה־דאָבע'ן האָט זיך יעטצט געדאַכט, אַז זי האָט זעהר גוט געטהון, וואָס זי האָט די אַרורות קיין מעשות נישט דערצעהלט און גענומען אין זיי נקמה, וואָס זיי ווייסען טאָקי נישט וואו זי האָט געקויפט. זי האָט שוין עטליכע מאָל אויסגעשפּייט און גע־מאַכט אַ פּאָר טריט אויף אַוועקצוגעהן, און יעדעס מאָל ווייטער אומ־געקעהרט זיך אָבצוענטפערן אויף אַ קללה אָדער אָבלאָזען אַ שטוכ־וואָרט. לעדיג־געהער האָבען זיך אָבגעשטעלט; עס איז געוואָרען אַ קליין רעדיל. און ריבה־יענטע האָט שוין אויפגעהויבען די הענד אַ שטוס צו טהון חנה־דאָבע'ן. נאָר פּלוצלינג האָט איינער פון רעדיל אַ ברום גע־טהון, אַז עס געהט אַ גאָראָדאָוואָי. די ווייבער זענען גלייך געקומען צו זיך און געלאָזען זיך אַנטלויפען.

— אַ, זשידאָווקי! האָט דער פּאָליציימאַן אויסגעשריגען, דער־זעהענדיג די אַנטלויפענדיגע יודענעס. און עס האָט זיך איהם פערגלוסט אָבצוטהון אַ העלדענטהאָט, חאַפּען אַ „זשידאָווקע", און צושטעלען זי אין צירקעל. ער האָט גלייך בעמערקט, אַז חנה־דאָבע מיט איהרע אַנגעלאָדענע קאָשיקעס לויפט שווערער פאַר די אַנדערע, און געלאָזען זיך נאָך איהר.

— אַי, מאַמינקע, מאַמינקע! האָט זי גערעדט מיט שרעק, פיה־לענדיג הינטער זיך דעם פּאָליציימאַן — אַי גאָטעניי, גאָטעניו ראַטעוועט...

עס איז אַראָבגעפּאַלען אַ באַר, און נאָך איינע, און נאָך איינע, און „אַ סך" מיט אַ מאָל.

„גאָט אין הימעל! רבונו של עולם!" עס ברעכען זיך איהר אונ־טער די פיס. זי וואָלט האָטש וועלען אַ קוק טהון מיט איין אויג, וואו־הין זיי האָבען זיך פערקייקעלט, וואו זיי ליגען, וואָס טהוט זיך מיט זיי. נאָר פון אַלע זייטען רופט מען איהר צו, זי זאָל גיכער לויפען.

— גיכער, גיכער, גיכער...

עס פערהאַפּט ביי די אָרומיגע יודען דער אָטהעם. זיי ווילען נישט, אַז דער פּאָליציימאַן זאָל זי חאַפּען, ווילען נישט. זיי ווייסען, אַז עס וואָלט גוט געוועזען אָבשטעלען דעם פּאָליציימאַן, אויפהאַלטען איהם ווי עס איז, און קוקען צו מיט אַ פערהאַפּטען אָטהעם, צי וועט ער זי דעריאָגען צי נישט, און שרייען:

— גיכער, גיכער, גיכער...

זי איז פערלאָפען אין אַ הויף, אַריינגעהאַפּט זיך אין אַ געשעפט און איז „נעלם" געוואָרען. אַז דער פּאָליציימאַן איז צום טויער, האָט ער זי שוין מעהר ניט געזעהן. ער האָט זיך אָבגעשטעלט, אַראָב־גענומען דאָס היטעל און אָבגעווישט זיך דעם שווייס און געקוקט אויף די יודען מיט זעהר בייזע בליקען. די יודען האָבען געקוואָלען, נאָר נישט געקוקט אויף איהם. זיי פערשטעהען אַ געשעפט: מען דאַרף איהם יעטצט ניט רייצען. נאָר ער זעהט זייער שטעכענדיגען שמייכעל, ער פיהלט זייער נקמה, און ער זידעלט אַלע יודען בכלל, און טרייבט פונאַנדער די אָרומיגע מיט קללות און קלעפּ און בעשליסט בלייבען שטעהן נע־בען טויער און וואַרטען. אַ פּאָר יודען זענען אַריין אין הויף, מתרה צו זיין חנה־דאָבען.

און חנה־דאָבע איז געזעסען אין איהר פערבאָרגענעם אָרט, קוים אָטהעמענדיג און געוויינט — געוויינט אויף די פערלאָרענע באַרנעס. עס איז איהר גאַנצע פּרנסה! אַבי זי האָט שוין געמיינט און געפרעגט זיך...

אפשר האָט עס זי גאָט געשטראָפט דערפאַר, וואָס זי האָט ניט געוואָלט דערצעהלען די הענדלערקעס? און... זי שילט זיי מיט טוידט — ביטערע קללות, די ניט פאַרגינערקעס, אַז ווען ניט זיי, וואָלט זי צו קיין צרה ניט געקומען.

פון די באַרנעס אין גאַס איז געוואָרען אַ „תל עולם". אַ סך זענען צוטראָטען געוואָרען פון די פוהרען און דראָשקען און די איבריגע האָבען אויפגעהויבען איינינע טרעגער. זיי האָבען אויפגעהויבען, מיט אַ פערלע־גענהייט־שמייכעל אָרומקוקענדיג זיך אַרום זיך, ווי זיי וואָלטען זיך געשעמט פאַר דעם געדאַנק, וועלכער האָט זיי געהייסען איינבויגען זיך און אויפהויבען די באַרנעס. אַ רגע האָבען זיי בעטאַפּט די פּירות מיט זייער פערלעגענהייטס־שמייכעל און געטראַכט דערביי, אַז מען דאַרף צושטעלען דער הענדלערקע איהר סחורה, איהר אייגענס. נאָר גלייך זענען שוין אייניגע צייהן געשטאַנען אין אַ באַרנע, און די אַנדערע האָבען איהם נאָכגעמאַכט.

— אויסגעצייכענטע באַרנעס, ווי?

און איינער האָט אויפגעהויבען אַ פּאָר באַרנעס, בעטראַכט זיי און אַריינגעלעגט אין קעשענע — פאַר די קינדער. און גלייך איז ער אַריין אין הויף, אויפגעפּעפּט די טהיר פון דער קראָם, וואו חנה־דאָבע איז געזעסען, אַריינגערוקט דעם קאָפּ און פריינדליך אַרויסגערעדט:

— זיטצט נאָך, יודענע, ער איז נאָך ביים טויער.

דריי חופּות.

צוויי רויטע און איין שוואַרצע.

פון י. ל. פּרץ.

עלפטעס קאַפּיטעל.

שופר בלאָזען, אחשורוש'עס סעודה, הוש! הויש! געה זועקקען!

אין דער לופט האָט זיך געפיהלט אַ הויך פון פריהלינג, דער גלויבשטיינער וואַלד איז נאָך אין גאַנצען מיט שניי בעדעקט. די בוימער זעהען אויס ווי אומגעקעהרטע טראַלבען מיט ווייסע בלומ־ליך, און אויפ'ן שנייענעם דיוואַן, מיט וועלכען דער וואַלד איז אויס־געבעט, בליצען אַנטקעגען דער אויפגעהענדיגער זון, מיליאַרדען שנייענע ברילאַנטען.

די אַלטע כשוף־מאַכערין מיט דבורה'ן זענען אַרויסגעקומען פון דער הייל, און דער אַלטער אויפ'ן האַלז הענגט אַ שופר אויף אַ לאַנגער גאָלדענער קייט.

זי האָט זיך אָבגעשטעלט, גענומען דעם שופר צום מויל.

תקיעה!

דער קלאַנג פון שופר ציטערט נאָך אין דער לופט. און דבורה פיהלט שוין, ווי עס ציטערט די ערד אונטער איהרע פיס פון טויזענדער טריט.

דאָס האָט דער שופר די שלאָפענדיגע סאַרנעס געוועקט, און פון אַלע עקען פון וואַלד, לויפען זיי זיך צוזאַמען און שטעלען זיך אויס אַ שורה דער כשוף־מאַכערין צו דער רעכטער האַנד.

צי איז עס אַ חלום? דבורה הערט ווי די כשוף־מאַכערין בעגריסט זיי מיט אַ פריהליכען „גוט־מאָרגען" און די סאַרנעס, וואָס ציטערן פאַר קעלט, ענטפערן איהר מיט אַ פריהליכען: גוט יאָהר!

און ווייטער נעמט די אַלטע דעם שופר צום מויל.

תרועה!

עס פֿערקלינגט ווייטער אין דער לופֿט, און מיט ציטערדיגע פֿעלעכליך, פֿון אלע עקען פֿון וואַלד, לויפֿען זיך צוזאַמען אויפֿגעוועקטע הירשען און שטעלען זיך אויס אַ שורה, אַנטקעגען די סאַרנעס, דער כשוף־מאַכערין אין דער לינקער האַנד!

— גוט מאָרגען, הירשען!

— גוט יאָהר, מוהמעשי!

און צום דריטען מאָל נעמט די אַלטע דעם שופר צום מויל, צום דריטען מאָל בלאָזט זי און די ווייסע קרוינען אויף די הויכע בוימער הויבען אָן לייכט צו ציטערן, איבערן גאַנצען וואַלד וואַרפֿען זיך אויף קופּקעליך שניי, אז ס'שפּריגנען היה'ליך אַרויס, — אַ נעלויפֿעריי, אַ געיאָגעריי אין וואַלד, — האַלב פֿערשלאָפֿענע ועוועקעס, קיניגליך, האָזען און העזליך און פֿיקסליך קליינע און געלע, און נאָך אַלערליי קליינוואַרג פֿון וואַלד, מיט זילבערנע וואָנסען, מיט עלפֿענביינערנע און זילבערנע הערנדליך קומען אָנצולויפֿען און שטעלען זיך אויס אויפֿ'ן פֿראָנט, אַנטקעגען דער כשוף־מאַכערין.

— גוט מאָרגען, חיה'ליך!

— גוט יאהר, מוהמעשי!

און צום פֿיערטען, צום לעצטען מאָל, בלאָזט די אלטע. נאָך שאַרפֿער קלינגט עס אין דער הייך, און אונטערן הימעל פֿון אַלע עקען פֿון דער וועלט בעווייזען זיך שווימענדיגע שוואַרצע, ווייסע און פֿאַרבינע פֿלעקען, און עס הערט זיך אַ גערויש, אַ געזוומעריי, אַ פֿלינעל־נעקלאַפּעריי און אַ גאַנצע חמאַרע פֿון פֿליגעל און פֿויגעל שוועבען שוין אין דער לופֿט און רעדלען אַרום דער אַלטער כשוף־מאכערינ'ס קאָפּ.

„גוט מאָרגען" — „גוט יאָהר" און די אלטע האָט צו זיי אַזוי נעזאָגט:

— ערשטענס זייט מיר מוחל, וואָס איך האָב אַייך האַייאָהר אַזוי פֿריה געוועקט, אַזוי פֿריה צוזאַמענגערופֿען! איבער יאָהר, אַז גאָט וועט שענקען דאָס לעבען, וועט איהר דערפֿאַר לענגער רוהען, לענגער שלאָפֿען... ד אָ ס מאָל מוזט איהר מיר טהון אַ טובה!

— גערן! גערן! ווערט אַ גערופֿעריי פֿון אַלע זייטען — וואָס דיין האַרץ נור גליסט!

— איהר אלע, — זאָגט די כשוף־מאַכערין — איהר אַלע וואָס שפּרינגט, היפּעט, טאַנצט, לויפֿט און פֿליהט! איהר אַלע זאָלט אַייך תיכף ומיד בעגעבען צום פֿעטער קאַרליק אין דער הייל אַריין, אויף אַייערע בעקאַנטע וועגען, מיט אַייער קפיצת הדרך, זאָגען איהם פֿון מיר: „גוט מאָרגען!" און נעהמען זיינע אוצרות און איבערטראָגען אין גלויבשטיינער פּאלאַץ אַריין! צוויי פּוד גאָלד זאָל נעהמען אַ הירש, צו איינציגע פּוד אַ סאַרנע, און די קליינע חיה'ליך — צו האַלבע! און די שוואַרצע פֿליגעל זאָלען זיך אויפֿהענגען ווייסע שנורען פּערל, און די ווייסע פֿליגעל שוואַרצע פּערל, און די קאָלירטע — אלערליי קרעלען און טהייערע שטיינער!

די אַלטע בלייבט אַ רגע שטיל און ווענדט זיך צו דבורה'ן:

— וואָס וואָלסט דו געטהון, קינד, ווען מען זאָל דיר איבערגעבען דאָס גאַנצע פֿערמעגען?

דבורה טראַכט אַ ווייַלע און ענפֿערט:

— איך וואָלט עס הפקר געמאַכט, דאָס גאָלד זאָל דעם ווערט פֿערלירען, עס זאָל אויפֿהערען קנאה, שנאה...

— גוט, גוט, — שמייכעלט די אַלטע — אפשר אויך אַ פּלאַן.

און ווענדענדיג זיך צו די פֿליגעל און חיה'ליך זאָגט זי ווייטער:

— מיט דעם אַלעם זאָלט איהר פֿליהען, לויפֿען און טרייבען צום גלויבשטיינער פּאלאַץ...

— דאָרט האַלט יואב...

— דער פֿאַלשער יואב, — פֿאַלען חיה'ליך און פֿליגעל אין די רייד:

— נישט אייער זאַך, —בייזערט זיך די אלטע— דאָרט האַלט יואב אַ סעודה!

— און אַ סעודה, — זאָגט ווייטער די אַלטע מיט אַ וואונדערליכען שמייכעל — ווי אהשורוש אין זיין צייט! ער וויל זיך אויך אַ מלכה קלויבען; די שענסטע פֿון דער גאַנצער מדינה וויל ער!

— דער רשע!

— שטיל זאָל זיין! -- טיפּעט די אַלטע מיט'ן פֿוס — זיין טאָכטער שטעהט פֿאַר אַייך!

— עס איז נישט זיין טאָכטער! — עס ווערט אַ גערוישעריי: מיר ווייסען, מיר ווייסען!

— און אַז מען ווייסט, —לאַכט די אַלטע— איז מען קלוג, און אַז מען איז קלוג שווייגט מען!

און זי מאַכט צוריק איין ערנסט פּנים און זאָגט:

— און אַ סעודה וועט זיין כיד המלך! זיבען טאָג און זיבען נעכט אַ סעודה! טויזענדער פֿאַרביגע לאַטערנען וועלען פֿלאַמען אין פּאלאַץ און אין גאָרטען! טישען אָהן צאָהלען וועלען זיך ברעכען אונטער דער לאַסט פֿון עסענוואַרג און ווייַנען, הונדערטער קאַפּעלען פֿון מוזיקאַנטען, הונדערטער כאָרען פֿון זינגער און שפּיעלער, וועלען זיין אין זאַלען און אַלעען צוזוואָרפֿען... פֿון גאָלדענע עלפֿענביינערנע און פּערעלמוטערנע שיפֿליך, וואָס וועלען זיך גליטשען איבער'ן בלאָהען שפּיעגעל, וועט שווימען געזאַנג, פֿון יעדען בלומענשטרויס וועט אַרויסקלינגען, אַרויסזינגען, אַרויסשפּיעלען...

אויבען אין הימעל וועט שווימען אַ געלע, פֿערשעמטע לבנה, קיין שטערן וועט מען נאָר נישט זעהן, בעהאַלטען וועלען זיי זיך פֿאַר קנאה...

אונטען וועלען שענערע שטערן זיין! אַלע שטערן פֿון גאַנץ וואונדערלאַנד, -- די שענסטע פֿרויען פֿון גאַנץ וואונדערלאַנד וועלען פּאַרבייגעהן פֿאַר'ן טראָן... אויפֿ'ן טראָן וועט זיצען יואב, יואב מיט'ן אַלטען, פֿערשרומפּענעם פּנים, מיט פֿערגלעזערטע אויגען, מיט אַ ברייט געעפֿענט מויל ווי ביי אַ פֿיש... און ער וועט קוקען, קוקען און וועלען זיך אויסקלויבען אַ מלכה...

— פֿוי! ווערט אַ גערופֿעריי און געפֿייפֿעריי צווישען די חיות.

-- שווייגט! רופֿט די אַלטע שטרענג — אַהין זאָלט איהר ברענגען די אוצרות! דער רעשט געהערט שוין צו מיר!

— און אַ צונד — זאָגט ווייטער די אַלטע — ריהרט אייך! צושיט אייך! צויאָגט, און צופֿליהט אַייך! יואב'ס יעגער קומען אָן — ווילד־פּרעט דאַרף מען! זאָל אייך קיין פֿייל נישט טרעפֿען, קיין קויל נישט ריהרען! הוש! הוש!

די פֿליגעל און די חיה'ליך זענען פֿערשוואונדען געוואָרען און די אַלטע נעמט אַרום דבורה'ן, קושט זי און זאָגט:

— אַצונד, אין גאָטס נאָמען, געה און וועק, ווען דו ווייסט!

צוועלפֿטעס און לעצטעס קאפּיטעל.

וואס די אלטע קראה ווייס און דערצעהלט.

אין די לעצטע טעג איז נישט רוהיג געוועזען אין גלויבשטיינער וואלד.

קוים זענען זיך די געוועקטע חיות און געפֿליגעל צולאפֿען און צופֿלויגען, און אין וואלד האבען זיך גאנצע מאסען יעגער בעוויזען. עס איז געווארען א געשיסעריי, א געיאגעריי. עס האבען געיאגט און געשאסען בעזונדער און חברות׳וויז, און מען האט אויסגעטעדט דעם וואלד פון רעשט ביסיל פעפער און פֿוילע, וואס האבען דער כשוף־מאכערינס רופען און בלאזען אין שלאף נישט געהערט, אדער גע־הערט און איבערגעדרעהט זיך אויף דער צווייטער זייט און ווייטער גע־שלאפֿען. — אזעלכע האבען דערפֿאר די יעגער געוועקט און געטייט אויף ווילדפרעט פֿאר יואב׳ן צו דער סעודה...

דערנאך האבען אנגעהויבען די געסט צו געהען צו רייטען און צו פֿאהרען, פון אלע זייטען פון דער מדינה, אויף אלערליי פֿוהר־ווערק, מיט אלערליי געשפאן.

שפילער און זינגער און קונצענמאכער — צו פוס, אדער א גאנצע חברה האט זיך געשלעפט אויף איין פויעריש פֿיהריל, — א געהאפּט נעלעגענהייט. אויך שווערע וועגען זענען געגאנגען, זיי האבען די שענסטע דארף־מיידליך געפֿיהרט, — פֿרעהליכע אויגען האבען דורכגעבליצט, פֿערשידענפֿארביגע בענדער האבען דורכגעוויהט, לוסטיגע ליעדער האבען דורכגעקלונגען, עס האבען זיך אויך פֿיעל וואלענטען, קאטשען, קארעטען געוועזען, מיט בליצענדיגע שויבען, מיט גאלד און זילבער בעשלאגען געשפאן און טהייערע פֿערד...

עס האבען קיין חיה׳ליך געוויהערט, עס האבען קיין פֿייגעל גע־זונגען און פֿול מיט גערויש און געזאנג איז געוועזען דער וואלד, און די ערד אונטער איהם האט געציטערט אונטער די פֿוסגעהער, רייטער און פֿאהרער...

און אז דאס גאנצע גערויש איז אריבער קיין גלויבשטיין, איז דער וואלד געבליבען שטום, שרעקליך שטום...

צוטרעטען און צומארשטען דער שניי; דורכגערעדערט, אויפֿ־געווארפֿען — דער וואלד.

נור עטליכע קראהען זענען אויף א וויסטען בוים געבליבען, און די עלטסטע פון זיי דערצעהלט די יונגערע, וואס אין גלויבשטיין איז געשעהען.

זי האלט אין דער מיט ערצעהלונג.

„איין אנגעהויער לאנגע שורה פון שענהייטען האט זיך געצויגען פֿאר יואב׳ס שטוהל...

לאנגזאם זענען זיי געגאנגען, טריט ביי טריט מארשירט ביי דעם קלאנג פון א שטילער, זיסער, פֿערכשופֿ׳טער מוזיק.

אלע קאפעלען האבען ביי די פֿענסטער פֿון פאלאץ געשפיעלט, אלע כארען האבען געזונגען און אין סאלאן האט געבליצט פון ברי־לאנטען און ברילאנטענע אויגען...

פֿערשידענפֿארביגע טואלעטען האבען געבלענדט...

און דער אלטער יואב זיצט איינגעבויגען מיט א בלאס פנים און אויסגעגלאצטע אויגען און קוקט...

פלוצים האט ער דערזעהן, אז רעכטס, נישט ווייט פון טראן, שטעהט א שענער יונגער מאן מיט א ווייסער טויב אויף איין אקסעל. וואס טהוט ער דא? ער קוקט לינקס און דערזעהט זיין איינענע טאכ־טער דבורה׳ן, מיט א העל־גלאנצענדיגען שטערן ווי א קרוין אופ׳ן קאפ, נעבען א יונגען־מאן, וואס האט אויף אלע מיט צוויי אויגען ווי צוויי שטערן געקוקט. און פון פֿארענט זעהט ער — קומט אריין שולמית...

עס איז נישט שולמית, עס איז איהר געשטאלט געוועזען.

שולמית אין געשטאלט פון א ווייסער טויב איז געשטאנען רעכטס, אויפ׳ן בעריהמטען שטיקערס אקסעל; און, אין געשטאלט פון שולמית האט זיך צו איהם דער גלגול פון זיין ווייב, פון זיין ווייב, וואס ער האט אין קעלער פֿערמאטערט, גענעהנט.

און פון וויטענס בעווייזט זיך נאך שלמה צוריק אין בגדי־מלכות געקליידט...

יואב פֿאלט פֿאר שרעק אראב פון שטוהל און אויף אלע פֿיער ריטשט ער צו צו שולמית, דאס הייסט צו זיין אייגען פֿערשטארבען ווייב, וואס האט זיך אין שולמית׳עס געשטאלט פֿערשטעלט.

ער ריטשט זיך און פֿאלט צו מיט ווייסע ליפען צום זוים פון איהר קלייד און קרעכצט און שטעהנט:

דאס האב איך אלץ אוים ליעבשאפֿט צו דיר געטהון... זיי מיר מוחל, שולמית, זיי מיין ווייב!

— דער אלטער נאר! רופען די יונגערע קראהען.

די אלטע לאזט זיך נישט איבערהאקען און דערצעהלט ווייטער:

אין דערזעלבער רגע איז די וואונדערליכע זאך געשעהן.

שולמית און די ווייסע טויב האבען זיך צוריק מיט די גע־שטאלטען פֿערביטען.

די עכטע שולמית האט זיך געשטעלט ביי דעם בעריהמטען שטיקער אין א זייט, און די ווייסע טויב האט דאס צווייטע און דאס לעצטע מאל איהר געשטאלט געטוישט, און יואב, פֿערדולט און משוגע פֿאר תאוה און שרעק, האט פֿאר זיך זיין פֿערשטארבען ווייב דער־זעהן, אין תכריכים איז זי פֿאר איהם געשטאנען, און א וויים־טויטע האנד איהם אויפ׳ן קאפ געלעגט...

און אין דערזעלבער רגע האבען זיך געעפֿענט דריי טיהרען, פון פֿארענט, רעכט און לינקס...

פֿיער ווייסע בערען זענען אריינגעקומען רעכטס; פֿיער ווייסע בערען האבען געטראגען פֿיער גאלדענע שטאנגען פון א רויט־סאמע־טענער חופה מיט פערל און ברילאנטען געשטיקט און האבען זיך גע־בען דעם בעריהמטען שטיקער מיט שולמית געשטעלט און זיי אונטער דער חופה גענומען.

און פונקט אזוינע פֿיער ווייסע בערען זענען אריינגעקומען לינקס, און האבען אויך אונטער אזא חופה גענומען די צווייטע פאר, דבורה׳ן, יואב׳ס, טאכטער, מיט׳ן ליכטיגען שטערן אויפ׳ן קאפ און דעם יונגען מאן מיט די שטערנשטראהלענדיגע אויגען...

און פֿון פֿארענט זענען אריינגעפֿלויגען פֿיער שווארצע, שרעקליך שווארצע קראהען, מיט א שווארצער, שווארצער חופה און האבען זיך געשטעלט אין דער לופֿט איבער יואב׳ס און זיין ווייב׳ס קאפ...

און אונזער מוהמע האט זיך אויך בעוויזען...

אונזער אלטע מוהמע מיט די ווייסע האר, ברענעדיגע אויגען און מיט׳ן שופר אויף דער לאנגער גאלדענער קייט...

און דער פֿעטער קארליק האט זיך בעוויזען אין שווארצ־סאמעטענע קליידער און אין א שטריימעל — א שווארץ־שטריימעל מיט לאנגע, לאנגע זילבערנע שטראהלען — ער וועט ביי די רויטע חופות מסדר קדושין זיין...

און די אלטע האט א בלאז געטהון —

שברים האט זי געבלאזען...

און ביים בלאזען האבען זיך די פיער שדים אין געשטאלט פון קראהען מיט דער שווארצער חופה אויפגעהויבען און ארויסגעפלויגען מיט יואב׳ן און זיין ווייב, מיט וועלכער ער איז נאך אמאל געשטאנען אונטער דער חופה צוזאמען...

און אינ׳ם פליהען איז אראבגעפאלען די קרוין פון יואב׳ס קאפ און האט זיך צוגעקאלערט צו שלמה דעם זיבענאונצוואנציגסטענס פיס...

און דער סדור־קדושין ביי די רויטע חופות האט זיך אנגעהויבען... און באלד דערנאך האבען זיך אונזערע חיות און עופות בעוויזען און האבען דעם קארליקס אוצרות דבורה׳ן צו די פיס געלעגט.

— דאס איז זיין נדן! האבען זיי געזאגט.

— אויפ׳ן ארט פון דער מלוכה — זאגען די יונגע קראהען און פרעגען:

— און ווייטער וואס איז געשעהן?

נאר די אלטע קראה רופט זיי צו שטיל: הערט, הערט!

א שטיל גערויש איז געווארען אין וואלד, שטילע טריט האבען זיך געהערט.

א חברה קליינע, גאר קליינע מענשעליך, קארליקים, אין שווארצסאמיטענע קליידער, מיט גאלדענע גארטיל מיט בריל־אנטען־בליצענדיגע אראבגעלאזטע עקען, מיט קליינע זילבער־בליצענדיגע שטריימליך, און מיט אויגען וואס האבען אלעס איבערגעבליצט האט זיך בעוויזען אין וואלד, און האבען רוהיג און שטיל דורכמאשירט.

די קראהען האבען זיי נאכגעקוקט ביז זיי זענען פערשוואונדען געווארען.

— וואס איז דאס? פרעגען די יונגע קראהען ביי דער אלטער.

די אלטע זאגט זיי:

— איך ווייס און וויל אייך זאגען:

דאס איז א דעלעגאציע, וואס די קארליקעס שיקען ארויס צו שלמה דעם זיבענאונצוואנציגסטען.

זיי, די מענשען מיט קליינע גופים און גרויסע נשמות, ווילען שלום מאכען מיט די גרויסע גופים און קליינע נשמות!

— ביז אהער האבען זיי עס נישט געפריווט?

— בא! זיי ווייסען, אז שאפען, האבען ביז איצט געקאנט נור גרויסע גופים און קליינע נשמות, וועלכע האבען ביז אהער ליעב געהאט מלחמה צו האלטען; יעדער נצחון איז געווען א נייער ברילאנט אין דער קרוין אויף זייער קאפ...

שלמה דער זיעבענאונצוואנציגסטער, רעכענען זיי, וועט שוין קיין מלחמות נישט פיהרען... ער האט גלות געליטען, אויך ביי א קארליק אונטער דער ערד געלעבט, וועט ער זיי אויסהערען און פערשטעהן...

— פאר וואס האבען זיי נישט געפריווט ביי שלמה דעם ערשטען? ער האט אויך קיין מלחמות נישט געפיהרט און איז א חכם געוועזען...

— ביי איהם זענען זיי טאקי דריי מאל געוועזען און נישט געטראפען... ער האט אלע דריי מאל צו זיי קיין צייט נישט געהאט.

דאס ערשטע מאל האט ער זיך פרעה׳ס טאכטער פאר׳ן טויזענדסטען ווייב געבראכט און האט זיך איהר צו ליעב, זי צו פרעהען, אויף א גאנץ יאהר פון דער מלוכה אבגערוקט...

דאס צווייטע מאל — האט מען איהם א שטאל מיט פערד פון מצרים געבראכט... האט ער נאך ווענינער צייט געהאט, און דער עולם אין ירושלים האט זיך דערווייל לוסטיג געמאכט איבער די קליינע מענשעליך!

צום דריטען מאל האבען זיי נאך ערגער געטראפען! די מלכה־שבא איז געוועזען צו גאסט!

עס איז, זעהט אויס, א הימעל־זאך געוועזען! מען האט דארט קיין שלום נישט געוואלט, און די קארליקעס האבען אנגעהויבען גאר אין גאנצען מסופק צו זיין, צי איז ער טאקי, דער שלמה, אזא חכם! מאלע וואס א וועלט זאגט!

די אלטע קראה פערשווייגט און פיקט זיך אין עק שטארק פערקלערט.

— און היינט,— פרעגען די יונגע — וועלען זיי פועל׳ען?

— ווער ווייסט? — דער היינטיגער שלמה איז עהרליך און גוט... דער בעריהמטער קינסטלער איז זיין איידעם, דבורה׳ס מאן מיט די שטערן־ליכטיגע אויגען זאל ווערען משנה למלך...

זי פערטראכט זיך ווייטער און פיקט זיך אין עק.

(ענדע)

די זומערפויגעל.

א מעשה פאר גרויסע און קליינע קינדער.

III.

ס׳איז אוועקגעגאנגען נאך א פאר וואכען. ס׳איז געוועזען א שענער שטילער זומערטאג, די מוטער איז געזעסען אין דער נעסט, נעבען איהרע פינף קינדערליך, וואס האבען אויסגעצויגען די דינע, לאנגע העלזליך און ארויסגעשטעלט די לאנגע, שווארצע שנעבאליך, וועלכע זענען נאך נישט רויט געווארען. א ביסעלע ווייטער פון דער נעסט אויפ׳ן שפיץ דאך איז געשטאנען דער פאטער פון די קליינע שטארכען גלייך און אויסגעצויגען, מ׳וואלט געקענט מיינען, אז ער איז געמאכט פון האלץ, אזוי איז ער געשטאנען שטיל, נישט א ריהר זיך צו טהון.

אונטען אויף דער גאס האבען זיך געשפיעלט א גאנצע טשאטע פון ווייסע חברה׳ניקעס, עס איז עפיס געוועזען א יום טוב, זענען זיי געווען פריי און א ביסעלע פרעהליך. אז זיי האבען דערזעהן אויפ׳ן דאך די שטארכען, האבען זיי אנגעהויבען פון זיי חוזק מאכען, רופען זיי מיט פערשיעדענע צונעמען: "לאנגע נאז", "רויטער פיסק" וכדומה. א הונד אז ער בילט אויף עמיצען און יענער שווייגט, בילט ער זיך אב זיינס און נעהט זיך דערנאך אוועק אין זיין רוה אריין, דרעהענדיג מיט דעם ווידעל; מיט א מענש איז אבער פונקט דער היפך: בילט ער אויף עמיצען און יענער שווייגט איהם, בעקומט ער אלע מאל מעהר עזות און הויבט שוין אן טאקי צו בייסען. אזוי איז אויך געווען מיט דער ווייסער חברה. זעהענדיג אז די שטארכען קוקען זיך נישט אום אויף זייער שפאט און געלעכטער, האבען זיי אנגעהויבען ווארפען שטיינער אין דער נעסט מיט א מין פייפען און מיט א מין געשריי ווי אמת׳ע שקצים, דערביי האבען זיי נאך צוגעזונגען א ליעדעל, האלטענדיג זיך ביי די הענד און פערדרייסענדיג די קעפ צום דאך:

אייי שטארכ׳יץ איינער,
ברעכען וועלען מיר דיר די ביינער;

אונ פון די שטאָרכעליך די קליינע
וועלען מיר נישט לאָזען נישט איינע;
איינס וועלען מיר שטעכען,
דאָס צווייטע וועלען מיר קוילען,
דאָס דריטע וועלען מיר פערברענען
און דאָס פיערטע — אזוי צונעהמען.

— הער נאָר מאַמע, וואָס די שקצים זינגען! — זאָגען די קליינע שטארכען נעביך שטאַרק דערשראָקען,— זיי זאָגען טאַקי אַז זיי וועלען אונז קוילען און בראטען!

— מאַכט זיך נישט פון זייערע רייד! — ענטפערט זיי די מוטער וואָס נאַרישע גראָבע שקצים קענען זאָגען; הערט זיך גאָר נישט צו. נישט קשה גאָט וועט אונז אויספיהרען, עס וועט אייך גאָר נישט שאָדען.

אָבער די גאַסעניונגליך האָבען נישט אויפגעהערט צו מאַכען פון זיי שפּאָט, ווארפען זיי שטיינער און זינגען דאָס לידעלע, און די מוטער האָט אַלץ געטרייסט איהרע קינדערליך: „האָט נישט קיין יסורים. שרעקט אייך ניט, גאָט איז מיט אונז; זעהט ווי דער טאַטע שטעהט רוהיג, אָהן שרעק, און נאָך דערצו אויף איין פוס... איהר פערשטעהט וואָס דאָס הייסט?"

אויף איין פוס האָט ביי איהר געהייסען, אַז לאַנג וועלען זיי דאָ נישט בלייבען.

— עס איז אָבער אַ גרויסער וועהטאָג דאָס אַלעס צו זעהען און איבערצוטראָגען! — זאָגען די יונגע שטארכליך און ציהען אריין די קעפעליך צוריק אין נעסט, זיי זאָלען נישט זעהען די ווייסע חברה'ניקעס.

די מוטער האָט זיי גאָר ניט געענטפערט און האָט אויך בעהאַל־טען דעם קאָפּ אונטער די פליגלען גאָר נישט צו זעהען און צו הערען. טרויעריגע געדאַנקען וועגען איהרע קינדערליך האָבען איהר געפּרעסט דאָס הארץ, זי האָט זיך דערמאהנט, וואָס עס איז אַ מאָל פאָרגעקומען מיט די שטארכען אין פיעל לענדער [1], און אַ גרויל איז איהר איבער־געגאַנגען איבער'ן לייב. אָבער זי האָט דאָס ניט געוואָלט אַרויסווייזען פאָר איהרע קינדערליך. זיי זענען געוועזען גענוג איבערגעשראָקען.

אויפ'ן אַנדערען טאָג אַז די ווייסע חברה האָט זיך ווייטער צינויפ־געקליבען אויף דער גאַס זיך צו שפּילען, האָבען זיי ווידער געוואָרפען שטיינער אויף די שטארכען, זינגענדיג דאָס ליעדעלע:

איינס וועלען מיר שטעכען,
דאָס צווייטע וועלען מיר קוילען.

— מאַמע מאַמע! — האָבען ווייטער אָנגעהויבען די קליינע שטארכעליך טוידט פון שרעק—זיי זאָגען ווייטער אַז זיי וועלען אונז קוי־לען און ברענען, ס'איז אֱמֶת?

— ניין, ניין, מיינע זיסע קינדערליך, נישט דערלעבען וועלען זיי דאָס! לערנט זיך נאָר פליהען הויך, הויך פליהען, וועט איהר פאַר זיי נישט קיין מורא האָבען, איך וועל אייך שוין לערנען ביסליכווייז, אַז איהר וועט שוין אָנהויבען אַ ביסיל צו פליהען, וועלען מיר זיך לאָזען שפּאַצירען געהען נישט ווייט אין די נאָהנטע זומפּען, וואו עס וואוינען

די זשאַבעס, וואָס מאַכען „קוואַק, קוואַק, קוואַק". דערנאָך וועלען מיר פליהען צו אונזערע בעקאַנטע אין וואַלד. ווי שען און וואויל איז אין וואַלד. אַזוי וועט איהר פליהענדיג שטאַרקען אייערע פליגלען און אויך זעהען אַ נייע שענע וועלט. דאָרט וועט איהר פערגעסען די נאַרישע גאַסען-יונגליך.

— נאַ, וואָס וועט זיין דערנאָך? — פרעגען די קינדערליך.

— דערנאָך — ענטפערט די מוטער — דערנאָך וועלען זיך צו־נויפנעהמען אַלע שטארכען — וואָס וואוינען דאָ אין דעם לאַנד, און דענסטמאָל וועט זיך אָנהויבען די פּריוואונג אויף פליהען, דאָס איז נייטהיג ווי דאָס לעבען, איהר זאָלט קענען גאָר גוט פליהען, וואָרום דער וואָס קען נישט פליהען אין דער צייט, דעם שטעכט דער עלטסטער טוידט מיט דעם שנאָבעל. זעהט'זשע איהר זאָלט פלייסיג אַרבייטען אַז עס וועט זיך אָנהויבען דאָס לערנען.

— מ'וועט דאָך אונז דערנאָך סיי ווי סיי קוילען און פערברענען, וואָס־זשע וועט אונז אַרויסקומען פון דעם פליהען? — זאָגען די קינ־דערליך דערמאהנענדיג זיך אין דעם בעקאַנטען ליעדעלע.

— הערט מיך, אייער מוטער, נישט די גאַסעניונגליך מיט זייערע ליעדעליך. נאָך דער פּריוואונג אַז איהר וועט קאָנען גוט פליהען, וועלען מיר אַוועקפליהען אין אַ וואָרם לאַנד, ווייט ווייט פון דאַנען, איבער יַמים, איבער בערג און וועלדער. שען און זיס איז דאָס לאַנד! הויכע בערג זענען דאָרטען דאָ, וואָס גרייכען מיט זייערע שפּיצען איבער די וואָלקענס. גאַנצע וועלדער פון מאַראַנצען און איילבירטען, פייגען און טייטלען, וואַקסען דאָרט. אַזוי ווי קרעלען פון ריינעם באָרשטין, העג־גען און פונקעלן דאָרט אויף דער זון קראַנצען מיט וויינטרויבען, שענע זיסע בלומען, רויזען און ליליען בעדעקען די טאָהלען און געבען אַרוים אַ גַן־עֵדֶן־רֵיחַ. טייכליך מיט פריש קאַלט וואַסער, ריין ווי די ליכטיגע שטראַהלען פון דער זון, רינען דאָרט פון די שטיינערנע בערג אַראָב און בעהאַלטען זיך אין קיהלען שאָטען פון די געדיכטע בוימער, וואָס אויף זייערע צווייגען וויגען זיך טויזענדער פויגעל פון טויזענדער קאָלי־רען און זינגען זיסע ליעדער. ריין און לויטער איז דער ליכטיג בלויער הימעל, און די זיסע ריינע לופט איז גלייך ווי אָנגעזאָפּט מיט אַלע מִינֵי בְּשָׂמִים.

— אַ! האָבען די קינדערליך אַ געשריי געטהון פערגאַפט.

— יאַ! זאָגט ווייטער די מוטער מיט אַ טיפען זיפץ — ויאונ־דערליך שען איז אונזער לאַנד, מיר זאָלען שוין נאָר דערלעבען אַהין צו קומען, וועלען מיר לעבען פריי, רוהיג אין נחת און אין פריידען, אָהן שרעק פאַר די שלעכטע גאַסעניונגליך מיט זייערע שטיינער; אָהן חרפּות, אָהן בושה — און ווען דאָרט איז אַזוי וואויל און וואָרם, די ליכטיגע זון שיינט אַז ס'איז נור אַ פריידע, קען מען דאָ אין דעם לאַנד קיין גרינעם בלאַט נישט געפינען אויף די נאַקעטע בוימער; דאָ איז אַזוי קאַלט אַז אֲפילו די וואָלקענס ווערען פערפרוירען און צופאַלען זיך אין קליינע ווייסע שטיקליך, וואָס בעדעקען די ערד אַזוי ווי מיט אַ קאַלטען זילבערנעם שטויב.

— נאַ, און די שלעכטע גאַסעניונגליך ווערען אויך פערפרוירען און צופאַלען אויף שטיקליך? — פרעגען די קליינע שטארכען.

— ניין! — ענטפערט די מוטער — אויף שטיקער ווערען זיי נישט פערפרוירען, נאָר עס פעהלט זיי גאָר ווייניג דערצו. זיי מוזען זיך בעהאַלטען אין די פינסטערע שטיבער, ליגען אונטער די אויוועגס, בִּשְׁעַת

[1] דער געוויסער גרויסער נאַטורפאָרשער ב ר ע ם, וואָס האָט בעשריבען דאָס לעבען פון אַלע חיות און עופות, דערצעהלט אַז פון אייניגע לענדער, צום ביישפּיעל שפּאַניען, זענען די שטארכען אינגאַנצען אַנטרינען געוואָרען, ווייל עס האָט זיי זעהר אונמענשליך דאָרט בעהאַנדעלט. ברעם. די פויגעל, צווייטער באַנד.

איהר וועט אַרומפֿליהען אין אונזער לאַנד אויף דער ריינער בלויער לופֿט. אונטער דער גאָלדענער שיין פֿון דער זון, און אַרום אייך וועלען בליהען בלומען.

(פֿאָרטזעטצונג קומט) בן־עמי.

איבער דער גרויסער וועלט.

דער קאָנגרעס געגען שווינדזוכט. דער קאָנגרעס געגען שווינדזוכט איז ערשט ניט לאַנג צוזאַמענגעקומען קיין לאָנדאָן. אין דעם קאָנגרעס האָבען טהייל גענומען אַן׳ערך 3000 דאָקטוירים פֿון אַלע לענדער אין דער וועלט.

אויף דעם קאָנגרעס זענען געהאַלטען געוואָרען וויכטיגע רעדען, עס זענען געפֿיהרט געוואָרען לאַנגע ויכוחים, עס זענען אָנגענומען געוואָרען פֿיעל וויכטיגע החלטות. אמת, די החלטות זענען אייגענטליך גוטע עצות, ווייל זייער אויספֿילונג ליגט ניט אין די הענד פֿון קאָנגרעס, נאָר פֿון די רעגירונגען, אָבער דער קאָנגרעס, חאָטש ער בעשטעהט נור פֿון פריוואַט־מענשען, האָט דאָך אַ גרויסע בעדייטונג, ווייל ער ווירקט אויף די מיינונגען פֿון פֿאָלק און אויף די רעגירונגען, וועלכע רעכענען זיך דאָך תמיד מיט די טובות פֿון כלל.

די גרויסע אויסברייטונג פֿון שווינדזוכט, וואָס דערגרייכט 15 ביז 25 פּראָצענט אין אייראָפּא, — זאָגט דער ענגלישער פּראָפֿעסאָר ברוארדעל אין זיין רעדע, — לייגט אַרויף אַ חוב אויף די רעגירונגען, צו זוכען מיטלען ווי מען זאָל קענען אָבהאַלטען דעם גרעסטען פֿיינד פֿון דער מענשהייט. אַלע האָבען זיך אַריינגעזעצט אין קאָפּ די פֿאַלשע מיינונג, אַז שווינדזוכט קען מען ניט היילען און אַז דאָס ראַנגלען זיך מיט איהר איז גאַנץ איבריג. ווייטער האָט מען אומעטום געהאַלטען, אַז סוחאָטע געהט איבער בירושה פֿון די עלטערן צו די קינדער, און מיט די צוויי דעות האָט מען זיך געהאַלטען יאָהרען לאַנג, ניט זוכענדיג ניט די סבה פֿון דער דאָזיגער קראַנקהייט און ניט קיין מיטלען געגען איהר. ערשט אַז פּראָפֿעסאָר קאָך האָט געפֿונען דעם באַציל, וועלכער רופֿט אַרויס די קראַנקהייט, דאָ האָט יעדער פֿערשטאַנען, אַז עס עפֿענט זיך פֿאַר די מענשליכע אַרבייט אַ נייעס פֿעלד און אומעטום האָט מען אָנגעהויבען צו קלערען ווי אויסצונוצען די נייע ענטדעקונג פֿאַר דעם טובת הכלל. אין פֿיעל לענדער האָט מען אָנגעהויבען צו גרינדען חברות, וואָס האָבען זיך געשטעלט צום צוועק אויסצוראָטען אָדער לכל הפחות אָבצוהאַלטען די אויסברייטונג פֿון שווינדזוכט. מען האָט געגרינדעט אומעטום בעזונדערע שפּיטעלער און היילאַנשטאַלטען פֿאַר שווינדזוכטיגע. מען האָט אָנגעהויבען אַרויסצוגעבען פֿאָלקסשריפֿטען, ווי זיך אָבצוהיטען פֿון דער דאָזיגער קראַנקהייט.

מען האָט אָנגעהויבען אומעטום צו פֿערשטעהען, אַז די בעסטע מיטלען געגען דאָס אָננעהמען זיך פֿון שווינדזוכט איז ריינקייט,— די ריינקייט פֿון קערפּער, פֿון דער וועש און פֿון די וואָהנונגען. די הויפּט־סכנה ליגט אין דעם לַחות פֿון קראַנקע, וועלכע האָט אין זיך מיליאָנען פֿון באַצילען און וועלכע זאַראַזען אַנדערע. מען דאַרף דערום זיך אָבגעוועהנען צו שפּייען אויף דער פּאָדלאָגע אָדער אויף דער ערד, נאָר מען זאָל שפּייען אין בעזונדערע כלים. דורך דעם אַליין קען די שווינדזוכט שוין גיך אָבגעשוואַכט ווערען. אין אַמעריקא איז דאָס שפּייען אין רעסטאָראַנען, וואַקזאַלען, טהעאַטערן און אַפֿילו אין גאַס שטרענג פֿערבאָטען. אין סידניי (אווסטראַליען) קומט פֿאַר דאָס שפּייען אין גאַס די שטראָף פֿון אַ פֿונט שטערלינג. דורך שלעכטע דירות און דורך שכרות ווערט די שווינדזוכט מעהר פֿערברייטערט, עס ליגט דערום אַ חוב אויף די רעגירונגען צו זאָרגען פֿאַר געזונדע דירות מיט גענוג לופֿט פֿאַר די אָרימע מאַסען פֿון פֿאָלק.

פּראָפֿעסאָר ברוארדעל איז ניט איינig מיט דעם דר. קאָך, וועלכער מיינט, אַז שווינדזוכט פֿון בהמות קען ניט איבערגעגעבען ווערען צו מענשען. ער פֿערלאַנגט צוגלייך מיט דעם רוב דאָקטוירים פֿון קאָנגרעס, אַז מען זאָל ניט טרינקען קיין ניט אויפֿגעבריהטע מילך, ווייל טאָמער איז זי פֿון אַ קראַנקער בהמה. ער פֿערלאַנגט, מען זאָל אַכטונג געבען אויף די שחיטה, מען זאָל ניט קוילענען קיין קראַנקע בהמות אָדער עופות.

עס איז אַ טעות,—זאָגט דער רעדנער און מיט איהם איז מסכים דער גאַנצער קאָנגרעס,—ווען מען מיינט, אַז פֿון שווינדזוכט קען מען זיך ניט אויסהיילען. אין זעהר פֿיעל טוידטע, וואָס ער האָט געפֿאַלמעסט אין זיין לעבען, האָט ער געפֿונען אויסגעהיילטע נעסטען פֿון שווינדזוכט־באַצילען. סוחאָטע קען מען אויסהיילען, ווען זי איז אַפֿילו שוין שטאַרק פֿאָרגעשריטען. „סוחאָטע, זאָגט גראַנטשער, קען גרינגער און גיכער אויסגעהיילט ווערען פֿון אַלע אַנדערע לאַנג דויערנדע (כראָנישע) קראַנקהייטען". צו היילען שווינדזוכטיגע זענען איצט אין פֿיעל לענדער געגרינדעט בעזונדערע שפּיטעלער (סאַנאַטאָריום). די בעהאַנדלונג אין אַ סאַנאַטאָריום דויערט געוועהנליך 90 טעג, און דער נסיון ווייזט זעהר גוטע רעזולטאַטען. עס איז אויך זעהר גוט, ווען דער אויסגעהיילטער פֿערברייננט אויף דעם אַנדער יאָהר ווידער אַ חדש אין סאַנאַטאָריום.

געגען שווינדזוכט דאַרפֿען אַרבייטען אַלע מלוכות צוזאַמען. עס דאַרף געזאָרגט ווערען פֿאַר אַ גוטע דעזינפֿעקציע אין די וואַגאָנעס פֿון די אייזענבאַהנען, אין די דאַמפֿשיפֿען, אין די האָטעלס.

פּראָפֿ. ברוארדעל ענדיגט זיין רעדע מיט די דאָזיגע ווערטער:

„עהרע דעם נײַנצעהנטען יאָהרהונדערט, וועלכעס האָט זיך אָנגעהויבען מיט ושענער׳ן (וואָס האָט געפֿונען אַמיטעל געגען פּאָקען) און לאָזט זיך אויס מיט פּאַסטער׳ן! דאָס 19־טע יאָהרהונדערט האָט מעהר אויפֿגעטהון צו פֿערקלענערען דאָס עלענד, קראַנקהייט און טוידט ווי אַלע פֿריהערדיגע הונדערטער יאָהרען צוזאַמען. דעם 20־סטען יאָהר־הונדערט שטעהט איצט פֿאָר די מלחמה מיט דעם גרעסטען שונא פֿון דער מענשהייט—מיט דער שווינדזוכט! זאָלען פֿאַר אונזער אַרבייט ניט אויפֿשטעהן קיין נייע מכשולים און זאָלען אונזערע קינדער נאָך אונז זעהן, דאָס אונזער אַרבייט איז ניט געבליבען אומזיסט און דאָס די דערגרייכטע רעזולטאַטען שטימען מיט די האָפֿענונגען פֿון די פֿעלקער, וועלכע קוקען מיט אַכטונג צו אונזער קאָנגרעס, וואָס איז צוזאַמענגעקומען מיט די העכסטע און ריינסטע געפֿיהלען צו דיענען דער מענשהייט!"

די החלטות זענען אַלע אָנגענומען געוואָרען נאָך דעם זין פֿון דעם איבערגעגעבענעם רעפֿעראַט פּראָפֿ. ברוארדעל.

נדבות:

אַנשטאַטט ווינשקאַרטען ערהאַלטען 1 רו״כ פֿיר בריסקער נשרפֿים פֿון ה׳ מאיר מאַטשידלאָווער.

לוח „אחיאסף“ לשנת תרס"ב

שנה תשיעית.

שנות קיומו של לוח אחיאסף תשע מעידים על ערכו וטובו ועל סגלותיו הפנימיות המחבבות אותו על קהל הקוראים. הלוח כולל ספורים, שירים, ציורים, מאמרים פובליציסתים ומדעיים, השקפות על מאורעות השנה ושאלות החיים, תולדות אנשי שם המצוינים בפעולותיהם בעבר ובהוה, תמונות וציורים נחמדים, וכו' וכו'. בשנה זו הוספנו פרק חדש בשם „מראשית השנה עד אחרית השנה“ הכולל סקירה עמוקה ומשפט צדק על כל המאורעות החשובים בחייהם הרוחנים של אחינו בכל הארצות במשך השנה החולפת, בכלל הוספנו בשנה זו גליונות שלמים על עצם הספר (החלק הספרותי לבד מחזיק כשלשים באָגען) הכוללים ענינים רבים ונכבדים, והיתה ההוספה הזאת במקום ספר מיוחד הנספח בתור תשורה.

בלוח אחיאסף תרס"ב השתתפו כמעט כל טובי הסופרים והחכמים, וזה תוכן החלק הספרותי:

א) אגרת. לוח אחיאסף
ב) מלחמה בשלום (ציור היסטורי), ד"ר ש. ברנפלד
ג) עם פתיחת החלון (שיר), ח. נ. ביאליק.
ד) היא היה כהן (סקיצה), י. ברשדסקי.
ה) תמונה (שיר), א. הופנשטיין.
ו) לחנוך העם (דבר להורים ולמורים), ש. ל. ציטרון.
ז) ר' אברהם בן נחום מכפר מכאוביץ (ציור), מ. ד. בראנדשטעטטער.
ח) משיח (שיר), י. ל. ברוכוביץ.
ט) השתלמות שכלית והכרה מוסרית, יוסף קלויזנר.
י) לא יצא לפעל (ציור), י. ברשדסקי.
יא) לילה (שיר), מ. מ. הורוויץ.
יב) טעמים לסדר אלף-בית, יצחק בן אשר.
יג) משה (שיר), דוד פרישמאַן.
יד) שתי שנים ומחצה (ציור), מיכה יוסף ברדיטצבסקי.
טו) זכרונות, א. ש. פריעדבערג.
טז) פסוקי דינקי (שיר), יעקב קפלן.
יז) שבבים: א) משמרים הכלי שוא. ב) שירה וזמרה. ג) זכרון בספר, א. שולמאַן.
יח) שומר מה מלילה? (שיר), מ. מ. דאליצקי.
יט) משי (מרשימותיו של עובר אורח), ש. בן-ציון.
כ) קץ כל בשר (חזון), יעקב כהן.
כא) הנחמה האחרונה (ספור), א. זינגער.
כב) איש מאת ה' (מכתם), יהודה ליב גורדון.
כג) אל אמי (שיר), יעקב קפלן.
כד) נחלה מבוהלת (מסעי הראשון לארץ ישראל), מרדכי בן הלל הכהן.
כה) בשכר נשים צדקניות (הלצה), צבי אלאטין.
כו) חג וחגא (ציור), א. ז. ראבינאוויטש.
כז) עוקצים ופרי מחשבות, ש. בן ציון.
כח) במה? (ציור), י. שטיינבערג.
כט) זכרונות (ציור), הנ"ל.
ל) היפרכוס ומלך, הנ"ל.
לא) דור דור (משה ליב ליליענבלום, דוד פרישמאַן), דר. מ. י. ברדיטצבסקי.
לב) אהבתיך עמי (שיר), דר. סולער.
לג) עלה גופל, א. לודוויפול.
לד) בין ערבים (שיר), יעקב כהן.
לה) במחזה (שיר), יעקב קפלן.
לו) שיחת רוחות, מ. ל. ליליענבלום.
לז) ר' זכריה פראנקל (למלאת מאה שנה ליום הילדתו), דר. ש. ברנפלד.
לח) יום היהודים בגרמניא (לתמונת הפרופ' מ. פיליפזאהן), דר. ש. ברנפלד.
לט) ר' מאיר איש שלום, ראובן בריינין.
מ) ר' אליעזר שולמאַן.
מא) יצחק ליבוש פרץ.
מב) י. י. ווייסבערג.
מג) על פתחו של גיהנם, י. ח. טביוב.
מד) מראשית השנה עד אחרית השנה — (סקירה על המאורעות של שנת התרס"א): השקפה כללית, הציונית בזמן הזה, הקונגרס הרביעי ותוצאותיו, התנועה הציונית בעם, האספות המחוזיות והמדיניות, העבורה הקולטורית, האספות הגליליות ברוסיה, אספת הציונים באָלמיץ, האספות בלמברג ובאמיריקא, אספת תלמידי חכמים צעירים במינכען, טבע התנועה הלאומית, המעשה והמחשבה, הבאנק הלאומי, העכובים בתשלומי המניות, הלשכה בווארשא, המוסדים בפלשתינא, תיאודור הירצל לפני השולטן, הקריזים של הקולוניות בפלשתינא, שנוי הסדר, הפקידות החדשה, שאלת הפועלים, חברת הישוב באודיסא, מלאכות מר גינצברג ומר זוסמן בפלשתינא, בית הספר ביפו, דעת הקהל, הצירים בפאריז, מכס נרדו והצעתו בדבר הגיטו החדש, יחוס הציונים בלונדון לבחירת הועד המדיני, הציונים בהנהגת חכי"ח בווינא, הרעב בנגב רוסיא, עבודת הצדקה, יחוס עשירי אחינו שבמערב למאורע זה, החברה של עורה שנועדה בברלין, הוכוחים בועד המדיני של ממלכת פרוסיה, יום היהודים בגרמניא, מצב היהודים בצרפת, מכס רגים באלגיר, האנטישמיות באוסטריא, מצב אחינו בגליציא ורומניא, התנועה הפנימית.
מה) כרוניקה עברית (מן ניסן תר"ס עד ניסן תרס"א): רוסיא. פקודות הממשלה. פסקי הסינט. ארץ ישראל. אוסטריא-אונגארן. צרפת רומניא. אנגליא. אמריקא. תוגרמא. בלגיא. ארגנטינא. חינא. מארוקא. פרס. ספירות. הצטינות חגי יובל.
מו) הזכרת נשמות. (מן ניסן תר"ס עד ניסן תרס"א).
מז) ביבליוגרפיא (ספרים חדשים).

ואלה התמונות אשר באו בלוח אחיאסף תרס"ב:

1) ר' זכריה פראַנקעל.
2) פרופ' מ. פיליפזאָהן.
3) מאיר איש שלום.
4) אליעזר שולמאַן.
5) יצחק ליבוש פרץ.
6) י. י. ווייסבערג.
7) ד"ר איזידור זינגער. (מוסר הענציקלופעדיע העברית).
8) היהודים בכינה.
9) ר' משה מונטיפיורי בימי שחרותו.
10) ר' משה מונטיפיורי בימי זקנותו.

מחיר הלוח 1 רו"כ, עם פּאָרטאָ 1,30 רו"כ, מכורך 1,40 ר', עם פּאָרטאָ 1,70 רו"כ.

המחיר הנזכר נקצב רק עד ט"ו תשרי ובעבור הזמן יעלה מחירו והיה 1.30 רו"כ, ועם פּאָרטאָ 1.60. מכורך 1.70, עם פּאָרטאָ 2 רו"כ.

הערה. עלינו להזכיר כי בהיות להלוח מספר מסוים וידוע של קונים שנה שנה הננו מדפיסים אותו רק במהדורא אחת ולכן קרה בשנים האחרונות כי אספו העק"ז לגמרי מן השוק מיד אחר חג הסכות עד כי היינו מוכרחים אח"כ לפרסם מודעות במכ"ע כי הלוח נמכר כלו כדי שלא להטריח את הרבים וגם את לשכת אחיאסף בכתיבת מכתבים לחנם. ולכן, כל אלה מן הקוראים, המו"ס והסוכנים שיש להם חפץ בלוח אחיאסף יואילו נא להיות מן הזריזים.

בע"פ: טוואַרדא נו' 6. Издательство „Axiacафъ“ Варшава

Verlag „Achiasaf“. Verantwortlicher Red. M. Berkowicz — Herausgeber u. Buchdrucker Josef Fischeлe Krakau.

צוקערניע ש. שפינעלגלאז

וואַרשא, נאלעווקי Nr. 10

(פארמאלס אינעלזאָהן), וועלכע
-קזיסטירט זייט 18 יאהר. פון דער
זייט און זייט איך האב זי איבערגע
נומען אינטער מיינע אויפזיכט האָב
איך פיעל פערבעסערונגען איינגעאר-
רענט. ריין, כשר, בילינ. בעשטעלונ-
גען ווערען פינקטליך אויסגעפיהרט,
היער און איף דער פראווינץ. פיעלע
ראנקען בריעפליך איוך מינדליך.

די צוקערניע בעזיצט 24 צייטונג
צום לעזען.

מען קאָן דורך מיר קויפען אלע
בעסאראבישע פראָדוקטען, היינו:
קוקורוז, ווייץ, גערשטען, קאָרן,
רעפאג, וויין-ניס וכדומה.

מיין אדרעסע: г. Бѣльцы.
(Бесс.) Л. Розенталю.

עס זענען נייטהיג

טיכטיגע זעצער, דרוקער, ליני-
רער און איינבינדער. מיט
אָפערטען זיך צו ווענדען אויף
אדרעסע:
г. Баку Типографія
А. М. Промышлянскаго.

סטעמפעל גראַוויר
און התימות

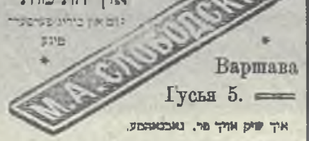

Варшава
Гусья 5.

איך שיק אויך פר. נאכנאַהמע.

די שטעלען וואו מען קען בעקומען די אקציעס פון יודישען קאלאניאל-באנק,

ביאליסטאָק, פערליס און גינזבורג.
באברויסק, יוסף קאצענעלסאָן א. זעהנע.
גראָדנאָ, מ. מ. עליאשעוו.
יעקאטערינאָסלאוו, מ. אוסישקין.
וואַרשא, געברידער באכראך.
„ מ. פעלדשטיין.
„ א. יאסינאווסקי רעכטסאנוואלט.
ווילנא, מ. אראנאווסקי.
„ בן-יעקב.
„ י. ל. גאלדבערג.
ליבאווא, דר. נ. קאצענעלסאָן.
„ יוסף קאצענעלסאָן & זאהן.
לאָדז, נ. קאפעל & ה. פאגעלסאָן.

מאָסקווא, געברידער אוריסאָן.
מינסק, מינסקער קאמערץ-באנק.
„ מ. ג. ראפאפארט.
אָדעסא, שמואל בארבאש.
פינסק, פינסקער געזעלשאפט געגענזייטיגען קרעדיט
(וזאימנאווא קרעדיטא)
פעטראָקאוו, הענזעל פרענקעל.
טאגאנראג, אזאווא-דאנער קאמערץ באנק
ריגא, ל. שאליט.
קיעוו, דר. מ. מאנדעלשטאם.
קאוונא, קאוונער געזעלשאפט געגענזייטיגען קרעדיט
(וזאיעמנאָווא קרעדיטא)
„ איסר בער וואלף.

יצא לאור ונשלח להחותמים

„הדור" Nr. 37

וזה תכן עניניו:

נפתולי אלהים. — ד"ר ש. ברנפלד.
בארצות המערב. ל"ד. — ש. ב"ד.
במכתבי העתים.
השקפה על דברי המדינות.
מאורעות ומעשים.
קולטורה כללית ולאומית. — ד"ר דוד ניימרק.
מכתבי אחד הצעירים. ה. — הלל צייטלין.
בדרך (שיר). — בן-ציון.
היא והיא (שיחות רמזים). — י. ל. פרץ.
הרב ובן הרב (תמונה). — ה. ד. נאמבערג.
ימים טובים (פיליטון). — מ. ב. לזכניק.

תנאי החתימה: באוסטריה-אונגריה: לשנה 14 קראָנען, לחצי שנה 7 קראָנען, לרבע שנה 3,50 קראָנען. ברוסיה: לשנה 6 רו"כ, לחצי שנה 3 רו"כ, לרבע שנה 1,50. באשכנז לשנה 12 מאַרק, באנגליה לשנה 12 שילינג. בשאר ארצות לשנה 17 פראַנק. בארץ ישראל לשנה 15 פראַנק.

להחותמים על „הדור" ו„השלח" ביחד, יוזל המחיר בשני ר"כ

והיה המחיר: לשנה 10 ר', לחצי שנה 5 לרבע שנה 2,50.

Издательство „АХІАСАФЪ", Варшава.

אין דער העברעאישער שולע

(אבראַזצאָווע חדר)

פון א. גוטמאן אין אדעסא.

Успенскій переулокъ № 11, кв. 4.

ווערדען אויפגענומען נייע שילער, אלע טאָג פון 12 ביז 4 אַזייגער.

N. B. אין דער שולע ווערד געלערנט די העברעאישע שפראכע ווי א לעבעדיגע; רעדען ווי לעזען און שרייבען. איך זאָ אלע אנדערע למודים וועלכע זענען נייטהיג פאר יודישע קינדער.

ДЕШЕВАЯ ОБСТАНОВКА за 13 РУБЛЕЙ!!!

2 столика угловыхъ для цвѣтовъ	за 3.50
6 обхватовъ металлическихъ	„ 3.—
Вѣшалка для полотенца	„ 1.50
Пара консоликовъ для фигуръ	„ 1.50
Мѣталлическая вѣшалка для одежды	„ 1.20
Этажерка для газетъ (Gazetenhalter)	„ 2.30
	Итого 13 р.

Высылаю налож. плат. задаткомъ 6 руб.

Адресъ: О. Л. Берковичу, Варшава
Дикая улица 38.

!!! ВНИМАНІЮ ДАМЪ !!!

Контора модныхъ журналовъ и выкроекъ

Подписка, продажа и высылка отдѣльн. нумерами всевозможныхъ заграничныхъ модныхъ журналовъ. Каталоги по требованію.

Я. А. Пожарикъ Варшава, Долгая 37.

ערעפנעט

מיט דעם גרעסטען קאמפארט און היגיעניש איינגעריכטעט

איין נייע זאלל פיר התונות און בעלער

אונטערן נאמען „NOWA HARMONIA“

אין ווארשא גרזיבאווסקא Nr. 11 טעלעפאָן Nr. 1443

אלס אמתיע פאכלייטע אין דיזער כראנזשע, נאָך לאנגיאָהריגען פראַקטיק ביי דער פיהרונג פון איין זאָלבער זאלל אויף דלוגא שטר. Nr. 12 טעלעפאָן Nr. 1374 קענען מיר זיך דרייסט דעם געעהרטען פובליקום עמפפעהלען אַז די סעודות און בעללער וועלכע ווערדען אין אונזערעם נייעם לאָקאל געמאַכט וועלען ענטשפרעכען דען העכסטען וואונשען און דעם גוסט דער געעהרטען פובליקום. ווי ביז אהער זאָ אויך פון נון וייטער נעמען וויר אָן בעשטעלונגען היזיגע און פון דער פראווינץ. וויר עמפפעהלען זיך דער ריקזיכט דעם געעהרטען פובליקומ׳ס און פערבלייבען אכטונגפאלל

BRACIA IGALSOHN.

אַנמערקונג. קיינע קאנדיטארייען בעזיצען וויר ניט, וויר נעמען אָ בעשטעלונגען נור אויף דעם איט מינדליך, בריפליך אָדער אויך פער טעלעפאָן „Nowa Harmonia“ נומר 1443 אָדער Nouveaute נומר 1374.

Парижская папиросная бумага

„Ле Дерніеръ Картушъ“

требовать исключительно гильзъ а также папиросныхъ книжекъ изъ настоящей французской бумаги „Ле Дерніеръ Картушъ“

Бумага эта признана Химичес. Лабаратр. Варшав. Императ. Университета САМОЮ ЛУЧШЕЮ.

Образцы бумажки разныхъ сортовъ высылаетъ безплатно.

ТОРГОВЫЙ ДОМЪ

Д. ЗИЛБЕРЛЯСТЪ

въ ВАРШАВѢ

Граничная улица № 6.

לעהרערס מיטאגע

פרייזפיר אַ מיטאָג פון 6 שפייזע 25 ק׳, מיט פיש 30 ק׳. אויך מיטאג פיר 20 ק׳ 5 שפייזען נור פון 12 ביז 3 אוהר.

גענשא נר. 20 2-טער שטאָק.

פערגעסט ניט די אַדרעסע.

אומזיסט פראָספעקט פון חעמישע וועשעריי און בעטפעדערן רייניגונג

М. Салямонъ Бѣлостокъ Никол. ул.

АГЕНТЫ

дѣятельные нужны.

На отвѣтъ 7 к. марку.

Адресъ:

КНИГОИЗДАТЕЛЬСТВО

М. С. Козманъ, Одесса.

!! מעבלירטע צימער !!

מוסטערהאַפט זויבער און בעקוועם איינגעאָרדענט, אים פרייזע פון 50, 60, 75, 90, 1.25, 1.50 ביז 2 רו״כ אַ טאָג. בארע-צימער (וואננעס), גאַז-בעלייכטונג. רעעלע בעהאַנדלונג און פינקטליכע בעדיענונג. מיטטאגע פריזע און שמאַקהאַפטע פון 35 קאָפּ. אן, סאמאָווארען אַ 10 קאָפּ.

ח. דוואָרעצקי, סט.-יערסקאַ נר׳ 34.

Меблированныя комнаты
Х. М. Дворецкаго, Варшава
Св. Георгія 34.

אהוב את המלאכה

אלע סארטען שפיגעל - מאַכען גרינדליך לערנט אויס דורך בריעפע

דער 25 יעהריגער פראקטיקאנט אין די שפיגעלפאבריקאציאן

Юдка Вейнблятъ

Варшава, Слизская 22.

לבעלי בריתי לזכרון תמיד !!!

אדריסתי היא רק בת ג׳ מלים:

Я. Нейдичъ Варшава.

Пользуйтесь случаемъ!

Только за 5 руб. высылаю коллекцію морскихъ раковинъ перламутровыхъ разныхъ породъ. Специальная мастерская издѣлій изъ раковинъ и бронзы письменныхъ и туалетныхъ принадлежностей. На коллекцію задатокъ въ размѣрѣ 25% высылаю франко.

Адресъ: В. А. ТРАЙНИНУ
Варшава, Наевки 35.

א. וואָלף, דענטיסט.

(DENTISTE)

ווארשא, קארמעליצקאָ נר׳ 27.

ПОСТУПИЛЪ ВЪ ПРОДАЖУ

Литературно-Художественный Сборникъ

„Помощь евреямъ, пострадавшимъ отъ неурожая“

(Большой томъ 4°, IX + 500 стр.).

Содержаніе: Вл. Потемкинъ, Нѣсколько словъ по поводу Сборника.—**Вл. Короленко,** Огоньки.—**Акад. Ив. Янжулъ,** Какъ я труса праздновалъ.—**М. Лохвицкая,** Мученикъ нашихъ дней, стих.—**Э. Зола,** (перев. Р. М. Хинъ). Въ защиту евреевъ—**Проф. В. Бузескулъ,** Профессоръ-гуманистъ.—**Проф. А. Чупровъ,** Общества взаимопомощи въ Италіи,—**К. Бальмонтъ,** Цвѣтокъ стих.—**Проф. Б. Чичеринъ,** Изъ письма къ Н. К. Ренненкампфу.—**С. Я. Надсонъ,** Неизданное стихотвореніе.—**Проф. К. Тимирязевъ.** Творчество природы и творчество человѣка.—**Проф. М. Ковалевскій,** Новыя данныя о Ж. Ж. Руссо. **Л. Мельшинъ.** Ферганскій орленокъ.—**Д-ръ Н. Баженовъ,** Больные писатели и патологическое творчество.—**Пр.-доц. П. Новгородцевъ,** Реставраціонный идеализмъ Гегеля въ изображеніи Гайма.—**Семенъ Юшкевичъ,** Невинные.—**Петръ Струве,** Къ литературно-общественной исторіи крестьянскаго вопроса.—**Петръ Кожевниковъ.** На Гудаури.—**Проф. И. Сѣченовъ,** Участіе органовъ чувствъ въ работѣ рукъ у зрячаго и слѣпого.—**П. Я.** Сонъ на чужбинѣ, стих.—**П. Обнинскій,** Ограбленныя слова.—**Кн. В. Барятинскій,** Горе.—**Пр.-доц. С. Булгаковъ** Къ вопросу о законодательномъ регулированіи домашней промышленности.—**А. Дьяковъ,** Изъ записной книжки стараго любителя природы.—**В. Вересаевъ,** „Изъ Гезіода“.—**Проф. В. Герье,** Изъ исторіи вѣротерпимости.—**Вѣра Потемкина.** Соринка.—**Пр.-доц. А. Кизеветтеръ** Русская утопія XVIII столѣтія.—**Георгъ Брандесъ** (пер. Р. М. Хинъ), Россія.—**Проф. Н. Стороженко,** Философія Донъ-Кихота.—**Т. Щепкина-Куперникъ,** Памяти И. И. Левитана, стих.—**А. Е. Грузинскій,** П. В. Шейнъ.—**Н. В. Тепловъ,** Изъ новой литературы о Бастиліи.—**Вл. Соловьевъ.** Талмудъ и новѣйшая литература о немъ въ Австріи и Германіи,—**П. Я.** Именемъ любви, стих.—**А. Дживелеговъ,** Бисмаркъ и Лассаль.—**К. Бальмонтъ,** Соединенные, стих.—**Проф. Ѳ. Мищенко,** Антигона Креонтъ,—**К. Бальмонтъ** Праздникъ свободы, стих.,—**Пр.-доц. М. Туганъ-Барановскій,** О законѣ паденія нормы прибыли Маркса.—**С. Шамбинаго,** Слѣды непосредственнаго вліянія евреевъ, сказавшіеся въ памятникахъ древнерусской письменности.—**Ж. Дарместетеръ** (пер. Ел. Герье), Раса и Традиція.—**Пр. доц. С. Котляревскій,** Историческое значеніе проповѣднической литературы во Франціи XIII вѣка.—**Юрій Веселовскій,** Евреи въ изображеніи современныхъ французскихъ беллетристовъ.—**Н. Никольскій,** Іудеи при Маккавеяхъ и Асмонеяхъ,—**М. Горькій,** Погромъ.—**Максъ-Нордау** (перев. М. Лунцъ), Сіонизмъ.—**Александръ Савинъ,** Замѣтка о первоначальномъ накопленіи въ изображеніи Маркса,—**Вл. Каллашъ,** Школьныя литературныя общества 20-хъ гг. XIX в. **Пр.-доц.—Н. Романовъ,** Основныя черты творчества Джотто, **В. Б.** (А. И. Герценъ) Изъ писемъ путешественника.—**А. Вербицкая,** Эстетика.—**Вл. Неждановъ,** Въ сумеркахъ, стих.—**А Субботинъ,** Настоящее положеніе еврейскаго вопроса.

Автографы Э. Зола, И. С. Тургенева и А. И. Герцена.

Рисунки Л. Пастернака, В. Сѣрова, В. Переплетчикова, А. Архипова, С. Иванова, В. Полѣнова, И. Левитана и И. Рѣпина.

Складъ изданія: въ Спб.—въ конторѣ „ВОСХОДА“

Площадь Б. Театра, 2, Телефонъ 955.

Въ Москвѣ—у В. О. Гаркави, Арбатъ, Никольскій пер. соб. домъ.

Цѣна Сборника 3 р. 50 к. Пересылка за 4 фунта.

Продается во всѣхъ книжныхъ магазинахъ и въ издательствѣ “Ахіасафъ„ въ Варшавѣ.

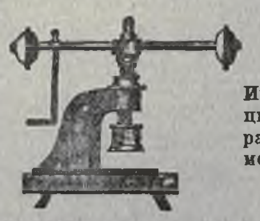

Механическо-Токарное Заведеніе

АДОЛЬФА ШТЕЙНКЕ

Въ Варшавѣ. улица Лешно. № 18.

Имѣются балансѣровые прессы, штанцы и т. п. Принимаетъ также починки разнаго рода машинъ, а равно и предметовъ входящихъ въ составъ механики.

цѣны умѣренныя.